

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ В ІТАЛІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

за спеціальністю: 242 Туризм
галузі знань: 24 Сфера обслуговування
за освітньо-професійною програмою: Туризм
на здобуття освітнього ступеню: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
студентки денного відділення
IV курсу
Романюк Катерини Андріївни

Науковий керівник:
к. геогр. н., доц. Матвієнко Н.М.

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Суть, поняття, види та значення сільського туризму	6
1.2. Сільський зелений туризм у контексті сталого розвитку	10
1.3. Інструменти регулювання сільського зеленого туризму	14
1.4. Методи дослідження	20
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ІТАЛІЇ	22
2.1. Чинники розвитку сільського туризму в Італії	22
2.2. Сучасний стан розвитку сільського туризму в Італії	29
2.3. Успішні практики розвитку сталого сільського туризму в Італії	34
РОЗДІЛ 3. МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ІТАЛІЇ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	40
3.1. Сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні	40
3.2. Рекомендації щодо адаптації італійського досвіду до українських умов	47
3.3. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні	50
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Туризм є однією з найбільших галузей у світі, яка стрімко розвивається. 11% світового ВВП та 10% загальної зайнятості припадає на туристичну галузь. Розвиток туризму створює нові соціально-економічні можливості для мешканців сіл. На тлі стрімкого розвитку технологій та зростання інтересу до екологічного туризму, сільські райони набувають нового туристичного значення. Щорічний приріст кількості туристів, що відвідують сільські райони, свідчить про зростання популярності сільського туризму як важливого сегменту глобальної туристичної індустрії. Приділення уваги сільським місцевостям сприяє розвитку інфраструктури, підвищенню якості послуг та стимулює економічне зростання у віддалених регіонах. Такий розвиток відкриває нові перспективи для місцевого населення у сфері підприємництва, збереження традицій та культурних цінностей.

Сільський туризм спрямований на активну участь у сільському способі життя та може розвиватися як різновид екотуризму. Додаткові фінансові надходження отримані від туризму можуть дозволити сільському господарству стати високотехнологічним, що зменшить потребу у ручній праці та підвищить ефективність.

Український сільський туризм розвинутий на досить низькому рівні, що викликано не тільки війною, але й відсутністю маршрутних карт, поганими дорогами та не врегулюванням на законодавчому рівні.

Сільський туризм, як особливий вид туризму, може мати різні наслідки не лише для країни, але й для сільських громад. Для досягнення високого рівня розвитку цього виду туризму на державному рівні необхідно дотримуватись принципів сталого розвитку, які базуються на економічних, соціальних та екологічних аспектах і вимагають системного підходу. Ці принципи повинні бути враховані на всіх етапах розвитку та діяльності сільського туризму з метою врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, таких як населення, бізнес та держава.

В Україні, попри війну, здійснюється процес децентралізації влади, що має на меті збільшення повноважень місцевої влади, тому розвиток саме сільського туризму дасть можливість покращити фінансове забезпечення невеликих громад, підвищити рівень доходів населення та зменшити кількість вимушених мігрантів з України. Створення системи розвитку сільського туризму в Україні можна здійснити проаналізувавши досвід країн, де цей вид туризму вже добре розвинений, як, наприклад, в Італії.

Італія - країна з багатою історією, яка приваблює туристів з усього світу своєю культурною спадщиною та визначною архітектурою. Туризм в Італії має довгу історію і залучає мільйони відвідувачів щороку. Сільський туризм в Італії є важливою складовою туристичної індустрії країни та займає значну частку в загальному обсязі туризму. Італійські сільські регіони відомі своєю природою, вишуканою культурою та традиційною кухнею, що привертає велику увагу туристів.

Результати досліджень сільського зеленого туризму, як одного з напрямків туристичної діяльності, знайшли відображення у працях Л. Агафонова, П. Горішевського, В. Бирковича, А. Зінченко, Н. Кудли, М. Рутинського, В. Дарчука, Ю. Зінька та ін.

Питанням дослідження особливостей розвитку рекреаційно-туристичного комплексу, проблеми організації сільського туризму, його ролі у розвитку регіонів займалися: В. Кравців, В. Мацола, А. Мельник, В. Мікловда, Н. Недашківська, М. Пітюлич, Т. Ткаченко, О. Любіцева, В. Федорченко, Л. Шевчук, І. Школа та ін.

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку сільського туризму в Італії та визначення перспектив застосування італійського досвіду для українського туристичного ринку.

Предметом дослідження є сучасний стан розвитку сільського туризму в Італії.

Об'єктом дослідження обрано сільський туризм як один з видів туризму в Італії.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретико-методологічні основи сільського зеленого туризму;
- визначити сучасний стан розвитку сільського туризму в Італії;
- виявити успішні практики та стратегії розвитку сталого сільського туризму в Італії;
- з'ясувати можливості використання досвіду Італії у розвитку сільського туризму в Україні;
- сформулювати рекомендації щодо адаптації італійського досвіду до українських умов.

Методи дослідження. В роботі було використано методи синтезу, індукції та дедукції, аналізу та порівняння тверджень. Сільський зелений туризм у контексті сталого розвитку було досліджено методами логічного мислення та узагальнення. При з'ясуванні можливостей використання досвіду Італії у розвитку сільського туризму в Україні було використано метод порівняльного аналізу, що допомогло знайти спільні та відмінні риси у сфері туризму обох країн. Чинники розвитку сільського туризму в Італії та Україні було з'ясовано методом SWOT-аналізу.

Структурно робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 64 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Суть, поняття, види та значення сільського туризму

На сьогодні не існує однозначного визначення сутності терміну «сільський туризм». Це пов'язано, насамперед, з тим, що деякі автори визначають сільський туризм як такий, що охоплює усі форми туризму, які зустрічаються у сільській місцевості. Однак, прив'язка сільського туризму лише до сільської місцевості не відповідає повністю сутнісному визначенню. Окрім цього, європейські визначення різняться не лише щодо видів і форм сільського туризму, а також територіальних розмірів сільських адміністративних одиниць, визначення їх за чисельністю населення та ін. [51]

У вітчизняній та закордонній практиці є досить поширеним термін «сільський туризм». Його розвиток відбувся у другій половині ХХ століття, після Другої Світової війни, коли галузь набула загальнонаціонального визнання у всьому світі. Сільський туризм набув великої популярності у США та Англії за системи В&В (Bed and Breakfast), а також у Ісландії, Данії, Іспанії, Фінляндії, Австрії, Швейцарії, Польщі та Угорщині [4].

Туризм відіграє важливу роль у вирішенні проблем, таких як безробіття та маленькі доходи у країнах, сприяючи посиленню економічного розвитку, створенню нових робочих місць, підтримці приватного сектору та поліпшенню інфраструктури [1].

Туризм - це комплексне явище, що має вплив на соціальні, політичні, культурні та економічні сфери. Великий обсяг і комплексність надання туристичних послуг зумовили розвиток індустрії подорожей і туризму.

Існують різні види туризму, одним з найпопулярніших є сільський туризм. Важливість і популярність цього виду туризму така, що експерти в галузі туризму вважають, що села стануть одним із найважливіших напрямків

для туристів у майбутньому. Цей вид туризму показує життя, культуру, мистецтво та спадщину сільської місцевості та приносить користь місцевій громаді в соціальному та економічному плані. Він також забезпечує зв'язки між туристами та місцевими громадами для збагачення туристичного досвіду [13].

Туризм може мати як позитивні, так і негативні аспекти для життєзабезпечення спільнот туристичних міст, що залежить від різних умов і факторів. Тому однією із стратегій розвитку сільських територій є сприяння туристичній діяльності таким чином, щоб потік туристів не зашкодив навколишньому середовищу. Наприклад, в Норвегії туристи платять податок за відвідування туристичних пам'яток, що дає можливість підтримувати навколишнє середовище на високому рівні (слідкувати за вчасним вивезенням сміття, оплачувати прибирання територій тощо). Результати дослідження показують, що якщо механізм надання послуг сільського туризму добре налаштований, він може значно сприяти розвитку сільської громади, інакше це негативно впливає на довкілля та сільську громаду [4].

На сьогодні зусилля зосереджені на підтримці сільського туризму з метою покращення якості розміщення туристів та використання інформаційно-комунікаційних технологій для відновлення, захисту, управління та популяризації великої природної та культурної спадщини в сільській місцевості, використанні певної стратегії розвитку туризму для розв'язання сільських проблем, таких як бідність, міграція, диверсифікація робочих місць, зменшення навантаження на природу, покращення громадських послуг та соціально-економічної стабільності [8].

Попри розвиток самого явища та його дослідження різними вченими, сьогодні немає чіткого підходу до визначення сутності сільського туризму не лише в Україні, а й в інших країнах Європи. Перш за все, це пов'язано з диференційованими підходами в різних країнах до сільського туризму як форми діяльності в сільській місцевості. Цю невизначеність ми спостерігаємо особливо і в Україні.

Розглянемо більш детально трактування поняття «сільський туризм» українськими науковцями в Табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «сільський туризм»

Автор	Визначення
В. І. Биркович	«Сільський зелений туризм - це специфічна форма відпочинку, яка передбачає перебування у сільській місцевості в особистих селянських господарствах з використанням майна та ресурсів господарства, а також природно-рекреаційних можливостей території та культурно-історичної та етнографічної спадщини регіону» [2]
В. П. Васильєв	«Сільський зелений туризм є специфічною формою відпочинку на селі з використанням природного, матеріального та культурного потенціалу території. Сільська родина також надає проживання, харчування та послуги туристам» [7]
В.Ф. Кифяка	«Сільський туризм – це тимчасове переміщення туристів у сільську місцевість з метою відпочинку та ознайомлення з її побутом, культурою та традиціями» [13]
Горішевський П. В. та Зінько Ю. В.	«Сільський туризм - це відпочинок з будь-якою метою, видом і формою організації туристичної подорожі в сільській місцевості з проживанням в селянській хаті» [7]
О. О. Фарйон	«Сільський туризм як вид бізнесу, діяльність, пов'язана з наданням рекреаційних послуг у сільській місцевості з використанням приватної власності жителів села та природних і культурно-історичних ресурсів місцевості» [12]
Н.В. Дідик	«Сільський туризм, крім розміщення туристів у замському будинку для відпочинку, цей вид туризму надає їм відповідні послуги: <ul style="list-style-type: none"> – традиційна сутність: розміщення (екологічний, культурний, історичний об'єкт), харчування (продукти) екологічно чиста, дегустація місцевих та домашніх страв), розваги (участь у фестивалях, ярмарках, організація традиційних свят); – позатрадиційні: праця на фермі, городі, в саду, на присадибній ділянці, випас худоби, рибалка, полювання; – і специфічні: догляд за свійськими тваринами, катання на конях, човнах, навчання сільським ремеслам тощо» [8]

Європейська комісія присвоїла термін «сільський туризм» відповідному виду туризму, щоб описати та пояснити всі види туристичної діяльності, що здійснюються в селах і сільській місцевості. Європейські міжнародні визначення відрізняються не лише щодо типів і видів сільського туризму, а й

територіальними розмірами сільських адміністративних одиниць, їхніми визначеннями відповідно до кількості жителів тощо [51].

Це визначення, безумовно, є дуже спірним ще й тому, що особливість сільського туризму полягає не лише в його реалізації на селі, а й у специфіці туристичних послуг, що надаються.

Сільський туризм є важливою складовою галузі туризму, що спрямована на відвідування сільських районів для ознайомлення з місцевими культурними, історичними та природними аспектами. Однією з ключових характеристик сільського туризму є активна взаємодія туристів з місцевим населенням та участь у сільськогосподарських та культурних заходах. Туристи виявляють особливий інтерес до автентичних продуктів сільського господарства та унікальності сільського способу життя [22].

Саме тому в цьому виді туризму великий акцент робиться на розвитку малих та сімейних підприємств. Сільський туризм як підхід або концепція використовується в тих випадках, коли сільське життя має вирішальне значення для туристичного продукту. Варто зазначити, що сільський туризм значною мірою залежить від унікальних особливостей регіону, де відбувається туристична діяльність [8].

Сільський туризм виступає як один із ключових інструментів соціально-економічного розвитку сільських громад. Завдяки обмеженості земельних ресурсів у сільських районах та зростанню кількості населення, можливості сільського туризму можуть бути ефективно використані для стимулювання зайнятості. Крім того, природні та культурні пам'ятки **сільських місцевостей** можуть викликати інтерес серед туристів. Розвиток сільського туризму як додаткового джерела доходу може сприяти підвищенню благополуччя мешканців сільських територій, зменшенню міграції та стимулюванню розвитку інфраструктури сільських населених пунктів. Проте важливо зауважити, що туризм не може бути визначальним елементом розвитку регіону, але разом з іншими галузями економіки він може стати мотором прогресу [27].

Сільський туризм допомагає зберегти природну та культурну спадщину. Дослідження показують, що міське населення збільшується як у всьому світі, так і всередині країни, і прогнозується, що до 2050 року близько 86% населення світу будуть мешканцями міст [53].

Отже, сільський туризм є важливим інструментом для розвитку сільських територій, який сприяє залученню туристів, стимулює економічну активність та сприяє збереженню культурної та природної спадщини. Важливо розглядати його як комплексний продукт, що включає взаємодію з місцевою громадою та надання різноманітних послуг, що відповідають потребам та очікуванням туристів.

1.2. Сільський зелений туризм у контексті сталого розвитку

Дослідження та теорії, що стосуються туризму в сільських районах, дозволяють висловлювати різні погляди на те, як туризм взаємодіє з розвитком сільського середовища та як він може сприяти його поліпшенню [23].

Туризм може стати суттєвим інструментом у розвитку сільських територій. Деякі дослідники вважають, що він є не лише ключовим фактором у просуванні економіки сіл, але й вирішальним для їхнього відродження. Зокрема, вони стверджують, що успішність сільських регіонів в значній мірі залежить від розвитку туристичної галузі. Також, важливо враховувати, що туризм може стати не лише джерелом економічного зростання, але й важливим аспектом філософії сталого розвитку для сільських громад [40].

Наявність різних підходів до використання туризму як стратегії розвитку сільських територій відображається у наукових дослідженнях. З урахуванням тенденції до руйнування сільських областей та відхилення від сільськогосподарського виробництва, ці підходи націлені на розробку нових стратегій для відновлення сільських територій. Ці стратегії передбачають створення додаткових галузей діяльності або перетворення сільських районів з урахуванням їхніх природних та людських ресурсів [2].

Зазначені стратегії зазвичай використовують наступні підходи [26]:

1. Сільський туризм як стратегія розвитку.
2. Трансформація менш розвинутих сільських територій.

Дані стратегії акцентують на ролі туризму як ключового фактора у реконструкції сільських територій, навіть у тих регіонах, де туристична діяльність історично не була досить розвиненою. Прихильники цієї концепції стверджують, що вона може зменшити надмірну залежність сільських жителів від сільського господарства та сприяти використанню даних господарств у нових економічних сферах. Наприклад, у Східній Європі зростає визнання потенціалу туризму як інструменту для відновлення сіл, що зазнали занепаду сільськогосподарської діяльності, а в Африці спостерігається зростання інтересу до диверсифікації сільських територій, які ще не розвинулися.

В цій стратегії дотримуються трьох підходів:

1. Сільський туризм як політика реконструкції;
2. Відбудова проти занепаду сільського господарства;
3. Розробка та вдосконалення туристичних продуктів [4].

Політика сталого туризму у сучасному світі визначається як комплексний підхід, спрямований на досягнення тривалого зростання туристичної індустрії без завдання шкоди природним екосистемам. Таким чином, протягом останніх років концепція сталого туризму постійно еволюціонує, стаючи більш всебічною та адаптованішою для вирішення проблем, пов'язаних з неорганізованим туризмом.

Туристична діяльність тісно пов'язана з навколишнім середовищем, оскільки привабливість середовища є однією з ключових факторів, що приваблює туристів. З іншого боку, більшість заходів, спрямованих на розвиток туристичної інфраструктури та послуг, таких як будівництво доріг, готелів, ресторанів та кемпінгів, можуть мати негативний вплив на навколишнє середовище [32].

Присутність туристів у сільських районах може також призвести до певних позитивних змін. Серед них варто відзначити підвищення екологічної

свідомості, покращення стану сільської дорожньої мережі, відновлення та покращення архітектурної спадщини, підвищення якості житла та інфраструктури, а також удосконалення санітарних стандартів управління відходами [35].

Також важливо враховувати, що перебування туристів у сільській місцевості може призвести до негативних змін у природних ландшафтах. Це може включати забруднення водних джерел та повітря, порушення місцевого мікроклімату, ерозію ґрунтів, а також втрату різноманіття видів рослин і тварин. Крім того, така діяльність може призвести до надмірного використання природних ресурсів та незворотних змін у природному середовищі [28].

Розвиток малих туристичних підприємств у сільській місцевості має значний потенціал для забезпечення розвитку громад. Це може призвести до перетворення місцевих ресурсів на туристичні продукти та послуги, що забезпечать наступні результати [38]:

- Збільшення зайнятості.
- Збільшення доходу на душу населення.
- Збільшення національного виробництва.
- Розвиток експорту.
- Позитивні культурно-мистецькі ефекти.

У сфері економічного розвитку сільських територій важливе значення має використання ресурсів для розвитку ремесл та туристичного підприємництва. Ці ресурси в сільських громадах можна розподілити за напрямками відображеними на Рис. 1.1.

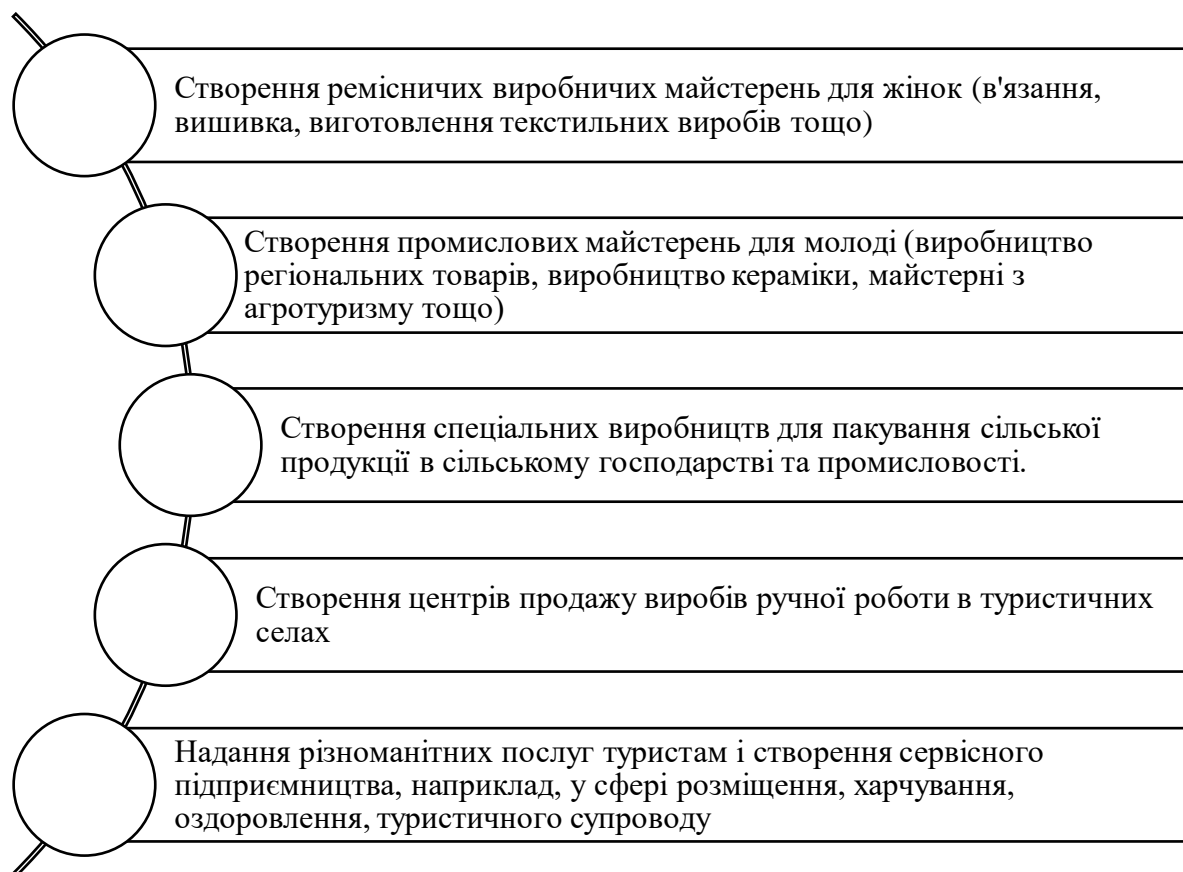

Рис.1.1 Ресурси розвитку в галузі ремесл і туризму [3].

Розвиток туризму вимагає відповідних навичок та підходу. Важливо мати вміння розкривати потенціал місцевих ресурсів, забезпечувати необхідні фінансові ресурси для розвитку, вибрати оптимальні локації та веб-сайти, наймати кваліфікованих фахівців для дизайну, а також забезпечувати необхідні людські ресурси для управління об'єктами та послугами туризму. Туристична індустрія постійно зазнає змін, що вимагає інноваційних та креативних рішень для її розвитку. Підприємництво стає ключовим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності туристичних підприємств. Розробка новаторських ідей та їх впровадження дозволяють індустрії туризму адаптуватися до змін, враховуючи потреби сучасних туристів та вимоги ринку [61].

У сучасному світі підприємництво стає не лише ключовим, але й невід'ємним аспектом туризму. Зміни у доходах та економіці суспільства виявляють зростаючу потребу у підприємницькій діяльності у галузі туризму. Сільський туризм вимагає використання творчих підходів та інновацій у

розробці туристичних продуктів та послуг. Проте слід зазначити, що саме наявність інновацій та креативності не гарантує успіху підприємницьких ініціатив у цій сфері, якщо вони не поєднуються з ефективним управлінням та стратегічними функціями [36].

Категорію сільського підприємництва можна розглядати з точки зору бізнесу, де сільське підприємництво в галузі туризму є інноваційним з використанням ресурсів та можливостей сільських територій для виявлення бізнес-можливостей. Завдяки обмеженості розмірів сіл, такі підприємства зазвичай є невеликими за масштабами, часто з кількістю працівників від 10 до 20 осіб. Висока ефективність цих підприємств часто обумовлена переважанням сільськогосподарської та ремісничої діяльності у сільських громадах [24].

Отже, сільський туризм стає все більш важливою категорією у контексті розвитку сільських територій. Він розглядається як потенційний інструмент для відродження та реконструкції сіл, а також для диверсифікації їх економіки.

Важливо, щоб розвиток сільського туризму відбувався за принципами сталого розвитку, з урахуванням потреб як місцевих жителів, так і навколишнього середовища. Це може бути досягнуто за допомогою таких стратегій, як підтримка малих та сімейних підприємств, інвестування в екологічно чисті інфраструктурні проекти та заохочення до екологічно відповідальних практик.

1.3. Інструменти регулювання сільського зеленого туризму

У багатьох сільських районах Європи сільське господарство втрачає свою колишню домінуючу роль у землекористуванні. Це ставить перед сільськими громадами завдання знаходження нових видів діяльності, які могли б замінити або доповнити сільськогосподарську сферу. В цьому контексті

зростає інтерес до сільського туризму, який, розвиваючись стрімкими темпами, може відродити багато сільських територій.

Італія відома своєю багатою історією, класичним мистецтвом та архітектурою, старовинними містами та прекрасним узбережжям з безліччю пляжів. Проте останнім часом значний успіх набуває інший вид туризму – сільський туризм. Якщо раніше ця форма відпочинку вважалася вибором переважно дорослих, які шукали відпочинок у віддалених місцях подалі від міської метушні, то сьогодні вона приваблює все більше молоді та сімей. Ці категорії туристів виявляють більшу чутливість до навколишнього середовища та ландшафту.

Сільський туризм представлений як особлива альтернатива масовому туризму, і деякі автори без вагань називають його «духовним досвідом», який не тільки сприяє відпочинку, але й відроджує дух через повторне відкриття тиші, краси ландшафту та давніх традицій [7].

Спільна сільськогосподарська політика (Common Agricultural Policy, CAP) є основним інструментом Європейського Союзу для регулювання сільськогосподарського сектору. Спільна сільськогосподарська політика (ССП) відіграє важливу роль у розвитку сільського туризму. Вона забезпечує фінансову підтримку для ініціатив, спрямованих на розвиток туризму в сільських районах, таких як відновлення історичних об'єктів, розвиток туристичної інфраструктури та підтримка малих підприємств. ССП також сприяє збереженню природних та культурних ресурсів, що є ключовими для привабливості сільських районів для туристів [20].

В Італії сільські райони відіграють важливу роль у розвитку сільськогосподарського сектору та сільського туризму. Це створює основу для розширення асортименту продуктів і послуг, що пропонуються сільськими господарствами. Також, важливо підкреслити, що захист навколишнього середовища стає все більш важливим аспектом. Багато сільських компаній активно займаються збереженням природи і ландшафту, що сприяє збереженню екологічної рівноваги та створює привабливі умови для туристів.

Такий підхід дозволяє ефективно управляти ландшафтом і запобігати його занедбаності, що робить сільські райони ще привабливішими для відвідувачів.

Розвиток туризму в сільській місцевості розглядається європейськими країнами як ефективний засіб соціального розвитку сільських територій. У Європі лідирують у розвитку сільського туризму Франція та Іспанія, де ця галузь стала дуже прибутковою [4].

В Іспанії власники сільських поселень об'єднані в асоціації, головним завданням яких є класифікація сільських поселень за рівнем послуг, що надаються, та контроль за дотриманням вимог асоціацій. Оподаткування суб'єктів агротуризму в Іспанії включає дві категорії: HR (сільські готелі) та CR (заміські будинки).

В результаті пільгового податкового режиму для сільського підприємництва в Італії сформувалася розгалужена мережа престижних котеджів і гостьових будинків, які мають рівень не нижче 3 зірок та оснащені всією необхідною рекреаційною інфраструктурою. Ще одним аспектом сільського туризму в Італії є те, що майже половина власників агробудинків працюють «в тіні», тобто не проходять державну атестацію, не отримують ліцензії на підприємницьку діяльність і не сплачують податки [9].

Грошова винагорода за відповідні послуги у сфері сільського туризму не підлягає оподаткуванню ПДВ згідно з законодавством більшості країн. Також передбачено звільнення отриманих доходів від оподаткування ПДФО за умови дотримання певних вимог. Селяни зобов'язані реєструвати відпочиваючих у спеціальному щоденнику згідно з вимогами законодавства. Відповідальність може наступати в разі невиконання або неналежного виконання умов договору між сторонами, а також у випадку заподіяння збитків. Така відповідальність забезпечується відшкодуванням заподіяної шкоди відповідно до законодавства країни.

За законодавством більшості європейських країн доходи, отримані від надання послуг розміщення туристів, звільняються від податків за таких умов [33]: житловий будинок, де кімнати здаються в оренду, належить до сільського

господарства; номери здаються туристам, а не сезонним працівникам або стороннім особам; номери для туристів знаходяться в сільському сімейному житловому будинку, а не в іншій оселі, призначеній для проживання туристів; максимальна кількість номерів, що здаються туристам, не перевищує п'яти.

Система класифікації сільських розміщень не є обов'язковою, але будинки, які пройшли таку класифікацію, зазвичай надають якісне обслуговування і частіше відвідуються гостями. Однак загальним недоліком сільського туризму є недостатній зв'язок його інфраструктури з сільським господарством, традиційною архітектурою та інтер'єром. Часто сільські мешканці намагаються зробити свої будинки та квартири більш схожими на міські, що призводить до втрати їх автентичності [5].

Отже, загальні правила для сільського туризму визначені в законодавстві кожної країни про управління сімейними фермерськими господарствами.

Проілюструємо пільгові умови підприємницької діяльності в галузі сільського туризму на прикладі Італії (див. Рис. 1.2).

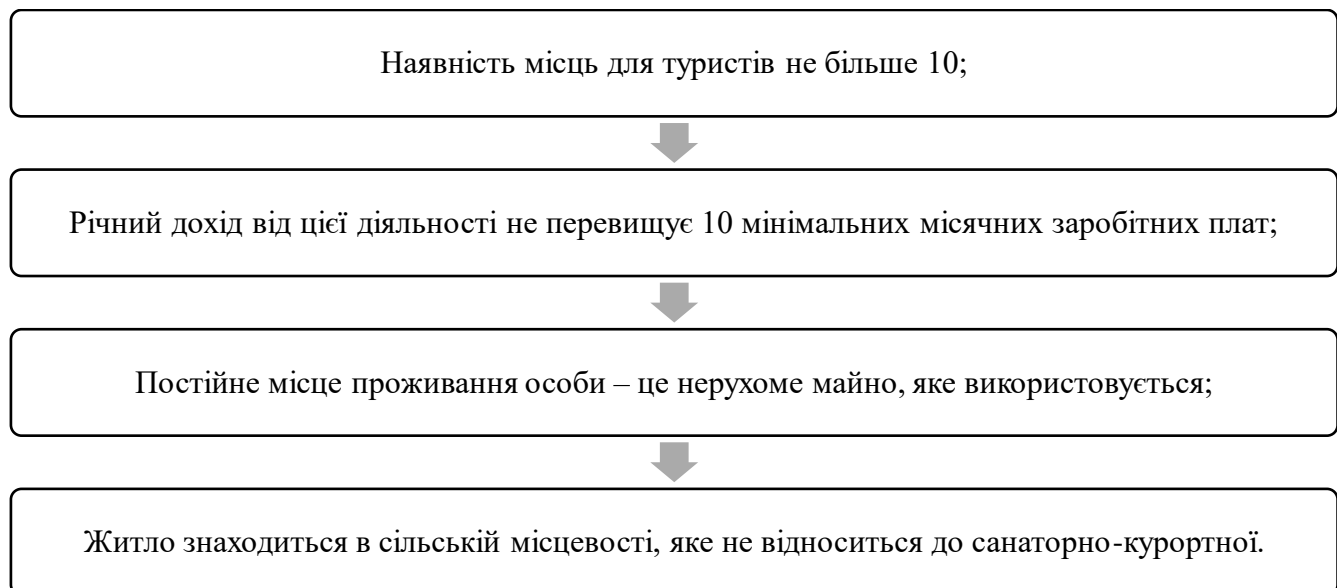

Рис. 1.2. Пільгові умови для здійснення підприємницької діяльності, яких необхідно дотримуватись, у сфері сільського туризму в Італії [48]

У більшості країн світу розвиток сільського туризму розглядають як необхідну складову комплексного соціально-економічного зростання

сільських територій, а їхній досвід має важливе значення для України, особливо для мешканців Карпатських гір [18]. Чудове географічне положення Карпатського регіону, поруч з країнами Європейського Союзу - Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією, робить його особливо привабливим для туристів. Укладення угоди про асоціацію України з ЄС відкриває нові можливості для поліпшення розвитку туристичної інфраструктури.

Крім сильних сторін сільського туризму виділяють, також і слабкі. Слабкі сторони сільського туризму у світі відображено на Рис. 1.3.

Рис.1.3 Слабкі сторони сільського туризму у світі [7].

Темпи зростання сільського зеленого туризму оцінюються від 10-30% на рік, а його частка в доходах від міжнародного туризму досягає 10-15%. Ринок сільського туризму в Україні знаходиться на стадії формування [13].

Можливість використання природного, матеріального та культурного потенціалу певних регіонів має значний вплив на поліпшення умов та якості життя. Цей потенціал можна реалізувати через діяльність малих фермерських господарств, які надають житло, харчування для туристів. Такі господарства можуть розширити зайнятість сільського населення, забезпечуючи додатковий дохід та розширюючи можливості працевлаштування сільських мешканців не лише у виробничій сфері, а й у сфері послуг.

Наразі туризм, особливо сільський, є галуззю, що розвивається найшвидше у світі. Індустрія міжнародного туризму приносить близько 10% світового валового продукту, що дорівнює близько 500 млрд доларів [2].

Отже, сільський туризм стає все більш важливою альтернативою традиційному сільському господарству в багатьох регіонах Європи, включаючи Україну. Він може допомогти диверсифікувати економіку сільських територій, створити нові робочі місця та зберегти культурну спадщину.

У контексті італійського сільського туризму спостерігається тенденція віднесення його до найбільш привабливих форм підприємницької зайнятості серед місцевого населення. Це спричинено встановленням вигідного податкового режиму для сільських підприємців, що сприяє розвитку мережі висококласних котеджів і пансіонатів, які відповідають стандартам не менше трьох зірок і мають необхідну рекреаційну інфраструктуру.

Італія, з її багатою історією, мальовничими ландшафтами та гостинними людьми, є одним із лідерів у розвитку сільського туризму. У цій країні дана форма туризму не лише приваблює відвідувачів з усього світу, але й стала важливим джерелом доходу для сільських жителів.

Україна, маючи подібний туристичний потенціал, може багато чому навчитися з досвіду Італії. Розвиток сільського туризму в Україні може допомогти розв'язати такі проблеми, як: безробіття, відтік населення, бідність, збереження культурної спадщини та ін.

1.4 Методи дослідження

Сучасна індустрія туризму визначається як одна з провідних галузей світового господарства, що функціонує як самостійний вид економічної діяльності.

Дослідження туризму, як важливої складової економічного життя країни, вимагає використання специфічних методик, які дозволяють визначити його вплив, тенденції та перспективи розвитку [67].

До основних методів дослідження можна віднести такі групи:

Філософські методи:

- метод логічного мислення;
- метод аналізу та синтезу;
- метод індукції та дедукції;

Загальнонаукові методи:

- метод системного аналізу;
- формальний метод і моделювання;
- метод статистичного аналізу;
- порівняльний;
- історичний аналіз;
- експертні оцінки (аналіз діяльності сільського туризму на державному рівні).

Подальше дослідження було проведено за рахунок опрацювання відкритої інформації в тому числі статистичної про сільський туризм в Італії та Україні. Статистичний аналіз дозволяє визначати тенденції та сезонні зміни у туристичній галузі, що допомагає в ефективному маркетингу та плануванні стратегій [1].

Для об'єктивної оцінки рівня розвитку туризму в регіоні та формування ефективного механізму його регулювання також важливим є впровадження

системи регіонального моніторингу. Дана система спрямована на виявлення проблем у розвитку та розв'язання їх для прискорення розвитку сільського туризму. Це важливо, особливо в умовах роздержавлення економіки та комерційного захисту таємниці, коли статистична звітність стає менш доступною [67].

При визначенні суті та значення терміну «сільський туризм», було використано методи індукції та дедукції, синтезу та порівняння існуючих тверджень. Сільський зелений туризм у контексті сталого розвитку було досліджено методами логічного мислення та узагальнення.

При з'ясуванні можливостей використання досвіду Італії у розвитку сільського туризму в Україні було використано метод порівняльного аналізу, що допомогло знайти спільні та відмінні риси в сфері туризму обох країн. Чинники розвитку сільського туризму в Італії та Україні було з'ясовано методом SWOT-аналізу, на основі якого були сформовані рекомендації, щодо адаптації італійського досвіду в українських умовах.

Соціологічні опитування в контексті методики дослідження сільського туризму також виступають важливим інструментом для збору даних та розуміння соціокультурних аспектів туристичної діяльності. Саме тому, в роботі було проаналізовано звіт за результатами опитування «Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців» [10], опрацювання якого дає нам можливість сформулювати розуміння стану та географії розвитку сільського туризму в Україні.

Отже, опрацювавши відповідну методичну літературу, ми можемо дійти висновку, що методика дослідження туризму є важливою складовою економічної науки та практики, оскільки туризм в сучасному світі став однією з ключових галузей господарства. Застосування статистичного аналізу, методів порівняльного аналізу та інших методологічних інструментів дозволяє отримати повну картину функціонування сільського туризму, визначити його переваги та недоліки, розробити ефективні стратегії розвитку.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ІТАЛІЇ

2.1. Чинники розвитку сільського туризму в Італії

Італія має сприятливе рекреаційне та географічне розташування, що дає їй низку переваг та можливостей для розвитку різних видів туризму. Країна розташована на півдні Європи, займаючи весь Апеннінський півострів, а також частину континентальної Європи. Традиційно територію Італії можна поділити на три частини: материк (південні схили Альпійської гірської дуги і Паданська рівнина), що займає близько $\frac{1}{2}$ площі, півострів (Апеннінський півострів) і острова Сицилія, Сардинія та деякі невеликі острови – Егаді, Ліпарі, Понтійський, Тосканський архіпелаг та ін.

Загальна площа Італії становить 301 388 км². Близько 80% кордонів Італії є морськими і розташовані поблизу найважливіших міжнародних шляхів у Середземному морі. На півночі, на материку, Італія межує з Францією, Швейцарією, Австрією, Словенією та Хорватією, а на півдні, через Туніську протоку, – з Африкою. Апеннінський півострів глибоко впадає в Середземне море. Береги Італії омивають такі моря: на заході – Лігурійське і Тірренське, на півдні – Іонічне, на сході – Адріатичне [31].

Кліматичні умови залишаються найважливішим чинником розвитку курортного та пляжного туризму [37]. Більша частина Італії має середземноморський клімат. Велика протяжність Італії з півночі на південь створює значну різницю клімату.

За кліматичними особливостями Апеннінський півострів і острів Сардинія є типовими середземноморськими регіонами. Літо тут сухе і жарке (+26°C), зима м'яка і тепла (+8-10°C). Клімат у верхній частині Апеннінських гір характеризується низькими температурами, з континентальним впливом у долинах між горами. На Італійському півострові та на Лігурійській Рив'єрі клімат субтропічний середземноморський, за винятком гірських районів, де

температура знижується з висотою, інша частина Італії знаходиться в зоні тривалого жаркого літа. Чим тепліше, тим сухіше і спекотніше, що пояснюється близькістю до Африки. Травень-жовтень – найкращий період для відпочинку на північно-західному узбережжі Італії. Купальний сезон триває з травня по жовтень на півночі Італії і з травня по листопад на півдні [31].

Адріатичний клімат вважається найкращим кліматом для відпочинку та лікування завдяки поєднанню сонця, високих температур і сухого повітря (навіть на узбережжі). Однак більшість курортів розташовані на північно-західному і західному узбережжі Італії, оскільки температура повітря і води там зазвичай вище.

Сільський туризм дає змогу задовольнити попит на простори, придатні для здійснення широкого спектру рекреаційних, спортивних, розважальних і культурних заходів; задовольняє зростаючий інтерес до природної спадщини та сільської культури сучасного суспільства, яке після появи нових технологій і швидкого темпу життя виявилось «позбавленим» знання цих цінностей і насолоди ними.

Цей вид туризму може включати (див. рис.2.1):

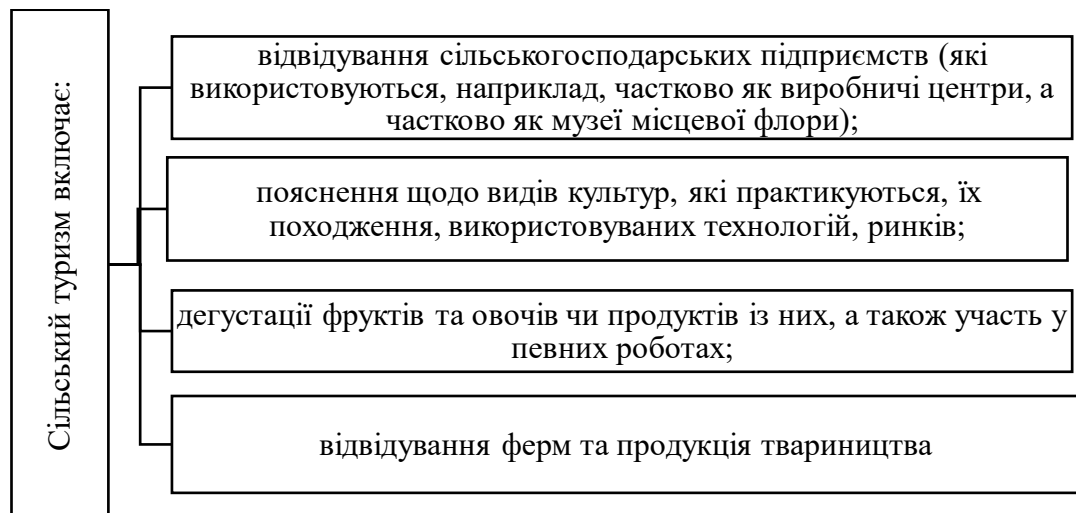

Рис. 2.1. Ключові елементи сільського туризму

Зокрема, ці заходи можуть бути корисними для територій, які не є придатними для сільськогосподарського господарства або фермерства. Крім того, важливу роль у забезпеченні просування сільського туризму відіграють

державні органи та суб'єкти господарювання. У такому контексті сектор є інструментом, за допомогою якого можна реалізувати політику, спрямовану на гарантування захисту сільської місцевості і її ремесл на благо нинішніх та майбутніх поколінь відповідно до критеріїв стійкості.

Рекреаційна функція, яку сучасне суспільство визнає в навколишньому середовищі, з її компонентами, інтегрованими з антропо-культурними характеристиками, типовими для сільської місцевості, посилює екологічну орієнтацію туризму, як альтернативу масовому туризму, створюючи нові форми туризму, наприклад екотуризм, агротуризм тощо.

Отже, туризм стає стратегічною та наскрізною віссю, яка може ініціювати ефективні процеси розвитку сільських територій. Еволюція цього явища зумовлена низкою факторів, серед яких тенденція до скорочення періодів відпусток, щоб мати можливість взяти більше однієї протягом року, пошук чогось іншого, що виходить за рамки норми, що перетворюється на серію відпусток з відвідуванням місць, які пропонують свою історію, природний та культурний контекст, відмінні від повсякденного, пошук місць, які виражають характеристики ідентичності та унікальності, і, нарешті, пошук рекреаційного досвіду в контакті з природою [50].

Таким чином, стає очевидним, що взаємозв'язок між феноменом туризму, захистом навколишнього середовища та відродженням сільського господарства має першорядне значення. Зараз ми є свідками справжньої революції в сільському господарстві. Прагнення до продуктивності більше не є єдиною метою; воно повинно співіснувати з іншими суспільними цілями, такими як захист навколишнього середовища, якість продуктів харчування та розвиток сільських територій. Це означає перехід від сільського господарства, орієнтованого лише на виробництво, до багатофункціонального сільського господарства.

Ферми, безумовно, є одними з головних учасників цього явища, а туристична діяльність, що здійснюється на фермах, є одним із можливих місць

реалізації сільського туризму, заснованого на використанні ресурсів, наявних на території [43].

В Італії агротуризм вважається улюбленим способом урізноманітнити фермерську діяльність. Агротуризм є добре сформованим явищем в Італії і, ймовірно, є найбільш радикальною інновацією в італійському сільському господарстві [44]. Це пов'язано з особливим національним законодавством, яке регулює це явище.

В Італії агротуристична діяльність регулюється Законом від 20 лютого 2006 р. №. 96, яка визначає агротуризм як діяльність прийому та гостинності, що здійснюється сільськогосподарськими підприємцями, про що йдеться у статті 2135 Цивільного кодексу країни. В Італії агротуризмом можуть займатися лише фермери та члени їх родини. Крім того, «переважаючою має бути сільськогосподарська діяльність ферми, а не її туристична діяльність» [58]. Це переважання сільськогосподарської діяльності фіксується з точки зору робочого часу, а не з точки зору доходу. Іншими словами, це «змушує» агротуристичного підприємця присвятити себе переважно сільськогосподарським практикам.

Італійське законодавство, в напрямку розвитку сільськогосподарського туризму, переслідує амбітні цілі, пов'язані з:

- економічними питаннями, шляхом інтеграції доходів фермерів і просування місцевих продуктів;
- соціокультурними питаннями, шляхом зміцнення відносин між містом і селом;
- збереженням місцевих традицій та екологічними проблемами, шляхом захисту навколишнього середовища та ландшафту [45].

Згідно з офіційною статистикою ISTAT (Національний інститут статистики Італії), на даний час в Італії існує близько 6000 сільських курортних комплексів, кожен з яких має приблизно 10-12 місць. Щороку їх відвідує понад 400 тис. туристів, які залишаються надовго – в середньому на 6 ночей. Слід пам'ятати, що офіційна статистика враховує далеко не все, оскільки

агротуризм слабо піддається чіткому контролю (переважно ліцензійному та податковому) [62].

Об'єкти сільського туризму в Італії рідко використовують послуги туристичних агентств для бронювання, віддавши перевагу прямому контакту з клієнтами через Інтернет, рекламні видання та участь у виставках. Це призводить до того, що багато з них залишаються поза офіційними статистичними даними, утворюючи так звану «тіньову» частину туризму. Згідно з асоціацією сільськогосподарських підприємців Confagricoltura, кількість агротуристичних підприємств у країні майже вдвічі перевищує офіційну статистику і становить близько 10 тисяч, при цьому їхніми клієнтами щороку є приблизно 1,8 мільйона осіб [57].

Сільський туризм розвинений в основному в Північній і Центральній Італії, і безсумнівними лідерами тут є Тоскана і Трентіно (Південний Тіроль). У цих двох регіонах зосереджена майже половина агротуристичних підприємств країни, і саме сюди спрямована половина потоку туристів у цьому районі. Тоскана – це земля Флоренції, Пізи, Сієни та багатьох менш відомих, але захоплюючих середньовічних міст і монастирів, тоді як Трентіно – Південний Тіроль – є одним із найбільших європейських центрів гірського та лижного туризму.

Успішний розвиток сільського туризму тут вдався, насамперед завдяки наявній розвиненій туристичній інфраструктурі та публічності даних територій. Ці два фактори у поєднанні з красою ландшафту, наявністю значних культурних, історичних та природних пам'яток, ароматними винами та високоякісною місцевою кухнею створюють для Італії особливу «формулу успіху» [42].

Для виокремлення чинників розвитку сільськогосподарського туризму в Італії проведемо SWOT-аналіз, який допоможе виділити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози сільського туризму Італії.

Серед сильних сторін сільського туризму в Італії варто відзначити різноманітність природних ландшафтів, що охоплюють гірські масиви Альп та

західного узбережжя Італії. Країна має багату історичну та культурну спадщину, яка налічує тисячоліття й сягає часів Римської імперії. Не менш значущою є наявність унікальних традицій, включаючи виноробство, сироваріння та ремесла. Італійці славляться своєю гостинністю та дружелюбністю, що є додатковим стимулом для туристів. Крім того, країна має добре розвинену інфраструктуру, включаючи мережу доріг та транспортні засоби, які забезпечують комфорт та зручності для відвідувачів. Наявність різноманітних послуг для туристів, включаючи проживання, харчування, екскурсії та розваги, створює сприятливі умови для задоволення потреб різноманітних категорій відпочиваючих. Додатково, уряд Італії надає державну підтримку розвитку сільського туризму, що сприяє його зростанню та популяризації.

Серед слабких сторін сільського туризму в Італії можна відзначити деякі сільські райони, які стикаються з недостатнім фінансуванням для ефективного розвитку даного виду туризму. Сільський туризм в Італії має сезонний характер, з піковими навантаженнями у літні місяці, що може призвести до недостатнього потенціалу використання в інші періоди року. Також, деякі сільські туристичні напрямки в Італії можуть не бути рекламовані належним чином, що обмежує їх привабливість для відвідувачів. Крім того, частина місцевого населення не володіє англійською мовою, що може ускладнювати спілкування з іноземними туристами та знижувати рівень обслуговування.

До можливостей розвитку сільського туризму в Італії слід віднести зростання популярності серед туристів, які прагнуть екологічно чистого відпочинку, спокійного середовища та автентичного досвіду місцевої культури. Використання новітніх технологій, таких як онлайн-платформи та соціальні мережі, може сприяти просуванню сільського туризму серед широкої аудиторії. Крім того, збільшення державної підтримки з боку уряду Італії може стимулювати розвиток цього сектору шляхом фінансової підтримки та створення сприятливих умов для підприємництва в сільських регіонах.

До загроз розвитку сільського туризму в Італії можна віднести те, що економічна рецесія може призвести до зменшення витрат на туризм, що може негативно вплинути на сільський туризм; швидка зміна клімату може призвести до більш екстремальних погодних умов, що може негативно вплинути на сільський туризм; високий рівень конкуренції з боку інших країн, а також, сільський туризм може втратити свою автентичність, якщо він стане занадто комерціалізованим.

На основі вище наведеної інформації узагальнимо результати SWOT-аналізу для виокремлення чинників розвитку сільського туризму в Італії, відобразимо в Табл. 2.1.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз чинників розвитку сільського туризму в Італії

Сильні сторони: мальовничі ландшафти та географічне розташування; багата історія та культура; унікальні традиції; гостинність; добре розвинена інфраструктура; широкий спектр послуг; державна підтримка	Слабкі сторони: недостатнє фінансування; сезонність; недостатня промоція; мовний бар'єр
Можливості: зростаючий попит на екологічно чистий відпочинок; бажання туристів втекти від міської метушні; інтерес до автентичного досвіду; розвиток нових технологій; збільшення державної підтримки	Загрози: економічна рецесія; зміна клімату; конкуренція з боку інших країн; втрата автентичності

На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що сільський туризм має великий потенціал для розвитку в Італії. Країна має багато сильних сторін, які можуть допомогти їй стати лідером у цій галузі. Однак, Італії також необхідно звернути увагу на свої слабкі сторони та загрози, щоб повністю реалізувати цей потенціал. Для цього потрібно: збільшити фінансування розвитку сільського туризму в сільських районах Італії; розвивати маркетингові кампанії, щоб просувати сільські туристичні напрямки в Італії; забезпечити навчання сільських жителів англійській мові; розвивати

екологічно чистий сільський туризм та створити програму по збереженню автентичності.

2.2. Сучасний стан розвитку сільського туризму в Італії

Незважаючи на сильну кризу для всього туристичного сектору під час пандемії Covid-19, сільський туризм, особливо пов'язаний з агротуризмом, був сектором, який зафіксував найменші втрати, ймовірно, завдяки своєму розташуванню в сільській місцевості та наявності великих відкритих просторів [64].

Італія - країна, яка пропонує безліч можливостей для сільського туризму. Згідно зі звітом Національної сільської мережі, у 2021 році в Бель-Паезе було зареєстровано 24 515 агротуристичних об'єктів. З них понад 20% було розташовано в Тоскані, регіоні, який здавна славиться своєю відданістю сільському туризму. Крім класичної діяльності з розміщення та харчування (яка все ще розвивається), також організовуються інші туристичні заходи [65]:

- 1) 40,2% компаній організовують дегустації;
- 2) 23,3% пропонують розважальні, спортивні та культурні заходи;
- 3) 21,4% організовують освітню діяльність;
- 4) 5,3% організовують соціальне фермерство.

З пандемією пошукові запити в Google про агротуризм досягли найвищих піків за останні п'ять років, особливо влітку 2020-2021 років.

Звіти ISTAT (Національний інститут статистики Італії) за останні два роки підтверджують, що розширений спектр послуг став головним чинником зростання агротуризму та допоміг стримати негативний вплив пандемії Covid-19. Згідно з даними ISTAT, 36% підприємств пропонують щонайменше три види послуг для громадськості. Крім того, у 2024 році планується інтегрувати нові види діяльності [62].

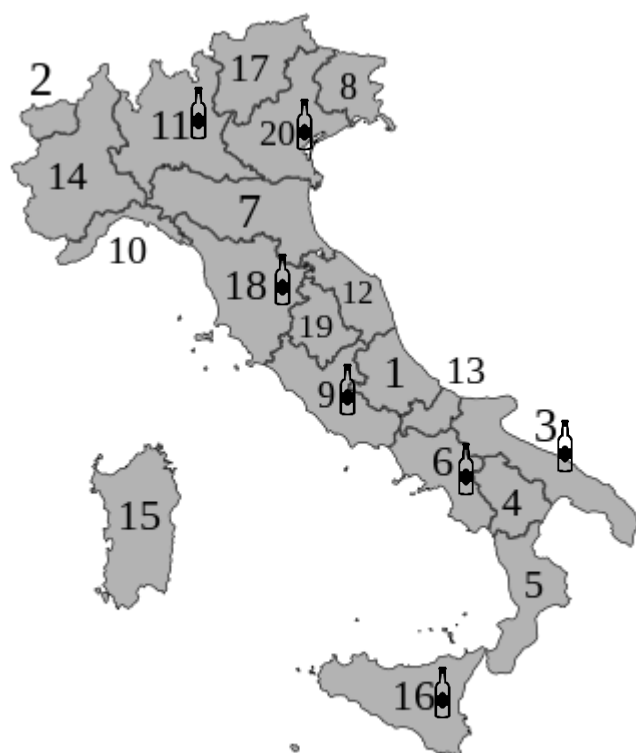
Серед найпопулярніших видів послуг в сільському туризмі - маршрути на свіжому повітрі, включаючи відвідування заповідних зон і природних

заповідників, а також екскурсії до підприємств і переробних лабораторій, які часто супроводжуються дегустаціями. Також популярними є види послуг з верхової їзди, піших прогулянок, походах, катання на гірських велосипедах, а також різні курси та види спорту [46].

За результатами звіту ISTAT, автономна провінція Больцано виділяється як лідер у пропозиції туристичних заходів. Умбрія визнана сприятливою для трекінгу, гірських велопогулянок і спортивних активностей загалом. Щодо верхової їзди, Сицилія вирізняється як провідна область. Дегустаційні тури сконцентровані в Центральній Італії, зокрема в Тоскані, і на півдні країни, зокрема на Сицилії та в Апулії. Крім того, регіони П'ємонт, Трентіно-Альто-Адідже та Венето також відзначаються своїм потенціалом для розвитку дегустаційних турів [62].

Італія, відома своєю різноманітністю сортів вина та виноробними регіонами, пропонує безліч варіантів для винних подорожей. Екскурсії по виноробнях дозволяють побачити весь процес виробництва вина, а дегустаційні заходи дозволяють познайомитися з різноманітністю смаків та ароматів місцевих вин. В Італії винний туризм часто спрямований на сільські райони та маленькі села, де розташовані виноградники та виноробні [63].

Винні маршрути в Італії також є новим способом відкрити для себе традиційні та типові сільськогосподарські продукти. В Італії нараховується близько 150 винних маршрутів, близько 1450 муніципалітетів-виробників і понад 3000 ферм, здатних створити понад 400 винних конфесій, щоб задовольнити більшість смаків кожного енофіла, кожного простого ентузіаста або просто кожного допитливого. Найбільш відомі винні регіони Італії зображені на Рис. 2.3.

1. Аbruццо
2. Валле-д'Аоста
3. Апулія
4. Базиліката
5. Калабрія
6. Кампанія
7. Емілія-Романья
8. Фріулі-Венеція-Джулія
9. Лаціо
10. Лігурія
11. Ломбардія
12. Марке
13. Молізе
14. П'ємонт
15. Сардинія
16. Сицилія
17. Трентіно-Альто-Адідже
18. Тоскана
19. Умбрія
20. Венето

Рис. 2.3. Винні регіони Італії [складено автором]

На Рис. 2.3 регіони, найбільш відомі своїми винами, позначені позначкою у вигляді пляшки вина. До них відносимо Тоскану, Венето, Апулію, Лаціо, Ломбардію, Сицилію та Кампанію.

З давніх-давен Тоскана була одним з найбагатших виноробних регіонів країни і найвідомішим регіоном з виробництва італійських червоних вин, завдяки своїм легендарним винам, таким як К'янті, Брунелло ді Монтальчіно і Верначча ді Сан-Джiminьяно. Однак сьогодні виноробні традиції Тоскани простягаються далеко за межі країни.

Венето зарекомендував себе як найбільш виноробний регіон Італії і добре зберігає свій національний рекорд виробництва; за ним слідує Апулія, розташована на «підборі черевики», історична земля виноградників і колишня виноробня Європи.

З іншого боку, в околицях Риму знаходиться тисячолітній виноградник: Лаціо фактично є колискою одного з найкращих римських вин Frascati.

Знаходячись між Австрією, Словенією та Адріатичним морем, Фріулі-Венеція-Джулія є гірським, прибережним регіоном з багатою історією, який виробляє одні з найкращих білих вин у світі. Отже, сприятливий клімат дав можливість Італії розвинути свою галузь виноробства та створити з неї туристичну візитівку, відому в усьому світі.

У 2022 році в Італії було зареєстровано 3251 освітню ферму, що є одним із напрямків сільського туризму. Ця кількість ферм продемонструвала позитивну річну динаміку у зростанні на 4,2% порівняно з 2020 та 2021 роками, а також показала середній темп зростання за останні п'ять років на рівні 9,3% [58]. Це збільшення може бути пов'язане зі зростаючим інтересом з боку туристів до процесів переробки їжі та кустарних лабораторій сільськогосподарської продукції, а також до вирощування рослин (особливо органічним шляхом), тваринництва та життя на фермі [57].

Згідно з даними звіту Національної сільської мережі за 2021 рік [57], деякі регіони Італії з понад 200 освітніми фермами складають майже 60% національної пропозиції. Такі регіони відмічені на Рис. 2.4.

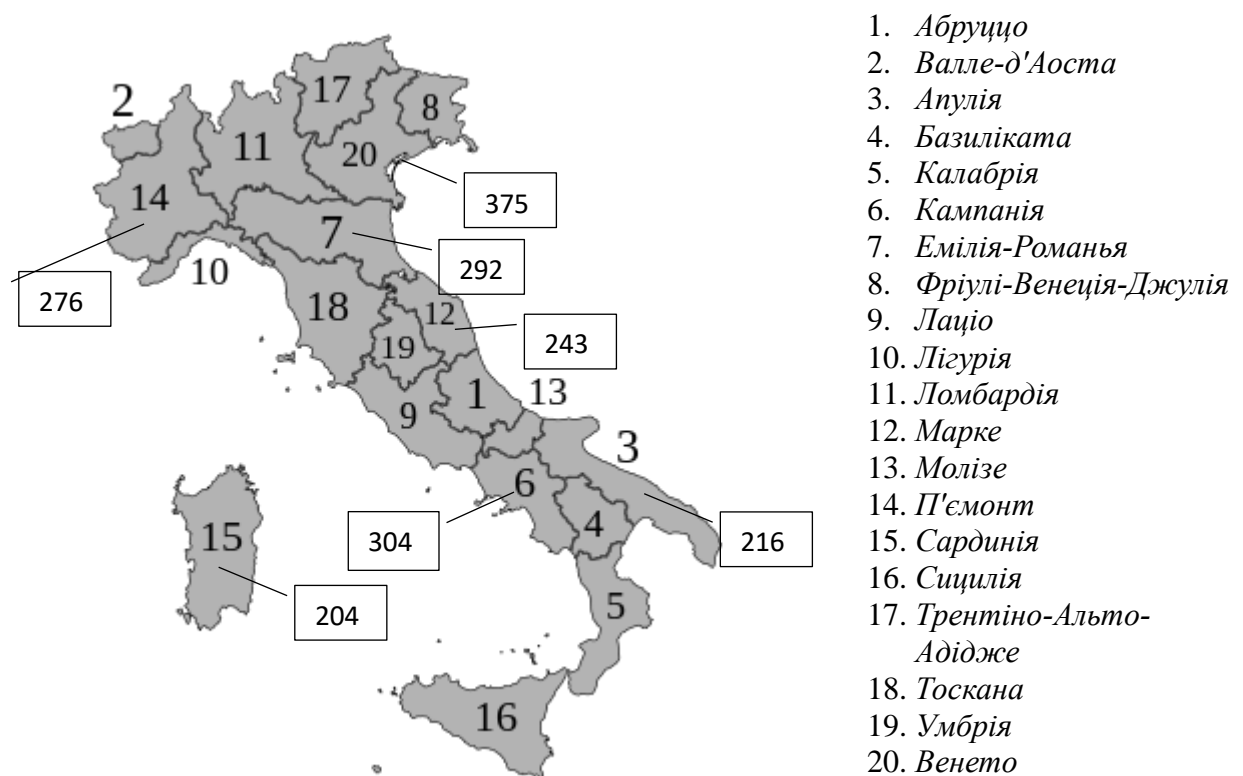

Рис. 2.4. Рейтинг регіонів Італії за кількістю освітніх ферм [складено автором]

До провідних регіонів можна віднести: Венето (375), Кампанія (304), Емілія-Романья (292), П'ємонт (276), Марке (243), Апулія (216), Сардинія (204).

Освітні ферми в Італії є складовою частиною сільського туризму, яка набула значного розвитку в останні роки. Вони є особливими агротуристичними закладами, спрямованими на надання освітніх послуг та вивчення аспектів сільського господарства, екології та сталого розвитку. Освітні ферми пропонують відвідувачам можливість познайомитися з аграрними процесами, від вирощування сільськогосподарських культур до виробництва сировини та переробки продукції. Ці ферми є не лише місцями відпочинку, але й освітніми центрами, де відбуваються різноманітні навчальні заходи, семінари та майстер-класи. Вони дозволяють відвідувачам отримати практичні навички у сільському господарстві, а також поглибити свої знання про агрокультуру, екологічні принципи та інші аспекти сільського життя.

Акредитовані освітні ферми відповідають певним вимогам, встановленим законодавством, що регулює діяльність сільського туризму. Вони забезпечують структурні умови для проведення навчальних заходів та мають кваліфікований персонал, який забезпечує якісну організацію навчального процесу [65]. Таким чином, освітні ферми в Італії виступають важливим інструментом для популяризації сільського туризму та розвитку сільських територій.

За даними звіту [57], інтерес до освітніх ферм та соціального сільського господарства зберігається на високому рівні серед обох груп зацікавлених сторін - сільськогосподарських підприємців і туристів. Однак, варто відзначити, що, на відміну від розвинутого сектору агротуризму, освітні ферми та соціальне сільське господарство поки що залишаються на стадії експериментів та розвитку.

Звіт Національної сільської мережі (2023) висвітлює не лише комплексну картину ситуації у сегменті сільського туризму в Італії, але й надає інформацію про основні тенденції у бронюванні в цьому секторі. За даними звіту, 39,2%

опитаних підприємств повідомили, що кількість прямих бронювань туристами збільшилась у порівнянні з попереднім роком, зокрема через веб-сайт компанії (а також за допомогою електронної пошти, соціальних мереж і телефону). У той же час контакт через посередників (наприклад, портали, агентства, туроператори) скоротився і виявився менш ефективним [58].

За даними Національної сільської мережі, прямі та онлайн-бронювання через веб-сайти спостерігали значне зростання у пропозиції туристичних послуг, досягнувши 300% у всьому світі. Проте наявність бронювання сільської нерухомості на відомих порталах, таких як Booking.com і Expedia, відзначилась значним спадом на 21,9%, згідно з Національною сільською мережею [58].

Вартість проживання в сільських садибах та агротуризмах в Італії варіюється залежно від регіону, типу оселі та запропонованих зручностей. Зазвичай двомісний номер коштує від 50 до 200 євро за ніч.

У звіті також повідомляється, що 77% компаній вважають за краще використовувати прямі канали зв'язку зі своїми клієнтами, даючи їм можливість самостійно бронювати онлайн. Інші компанії замість цього використовують багатоканальний зв'язок, який включає як проміжні, так і прямі інструменти [58].

Відмова від посередників і активна присутність у Інтернеті, зокрема за допомогою веб-сайту високої якості, набуває все більшого значення для сільськогосподарських підприємств, які націлені на приваблення відвідувачів.

2.3. Успішні практики розвитку сталого сільського туризму в Італії

Сільський туризм розглядається як широкий спектр діяльностей, що постійно переосмислюються відповідно до нових стимулів, що виникають як на фоні туристичного попиту (у зв'язку з еволюцією та розширенням туристичних потреб), так і на стороні пропозиції (у контексті більшого

усвідомлення потенціалу місцевих ресурсів для диверсифікації виробничої діяльності).

У сільській місцевості туризм важко розглядати як ізольований сектор, оскільки його вплив потребує аналізу у контексті взаємозв'язків з іншими територіальними компонентами, такими як довкілля, ландшафт, сільське господарство та інші. Інвестиції, спрямовані на користь цих компонентів, впливають на розвиток туристичних можливостей. Більшість заходів політики розвитку сільських територій сприяють створенню територіального контексту, який є сприятливим для розвитку потенційних туристичних можливостей.

Відповідно до програм розвитку сільського господарства та сільського туризму в ЄС розроблені численні програми в яких передбачено поєднання чотирьох основних складових: природа, культура, якісне виробництво та інфраструктура, що обслуговує території [14].

Загалом, це види втручання, які знаходять особливе місце в деяких заходах PSR і які сприяють досягненню певних цілей і стратегій:

Природа: Заходи з охорони лісів шляхом створення екологічних коридорів, буферних смуг, живоплотів і чагарників, торфовищ; використання лісової спадщини там, де вона була пошкоджена стихійними лихами та несприятливими погодними умовами, пов'язаними з кліматом або інтенсивними лісозаготівлями; підтримання та збільшення біорізноманіття. Водночас заходи з поліпшення стану лісів та доступу до них здійснюються для підвищення привабливості та зручності користування лісовими територіями (дороги, стежки, вказівники тощо), а заходи з ведення лісового господарства - для підвищення економічної та екологічної цінності лісів.

В останньому випадку мова йде про заходи, спрямовані на створення основи для організації туристичного бізнесу, наприклад, курси лісотерапії та лісових купань, пригодницькі заходи, культурні заходи, такі як театральні та музичні вистави [25].

Культура: інвестиції, спрямовані на збереження та кваліфікацію історичних центрів шляхом охорони, відновлення та оцінки архітектурної та

природної спадщини (об'єкти, що мають історичну та архітектурну цінність, двори, фонтани, ринкові території, зелені насадження, тощо); покращення умов доступу до населених пунктів (замощення тротуарів та площ, відновлення вивісок тощо), а також проведення анімаційно-роз'яснювальних заходів серед місцевого населення, а отже, і серед його «гостей» щодо важливості збереження культурної та природної спадщини сіл.

Якісне виробництво: виробництво продуктів у сільській місцевості визнається як ключовий фактор привабливості для зацікавлених відвідувачів, особливо для любителів, які цінують гастрономічні вироби та вина. В рамках програми розвитку сільської місцевості передбачається впровадження заходів, спрямованих на підтримку дотримання встановлених систем сертифікації продукції, таких як DOP (Захищена назва походження), IGP (Захищене географічне позначення) та ін., а також поширення використання органічних методів у сільському господарстві.

Мета полягає в тому, щоб, з одного боку, сприяти захисту сільського простору та сталому використанню сільськогосподарських угідь та інших природних ресурсів, заохочуючи використання екологічно чистих методів виробництва (органічне землеробство або інтегроване виробництво), а з іншого – гарантувати автентичність та традиційні методи виробництва шляхом дотримання систем якості.

Інфраструктура, що обслуговує території: дії, спрямовані на зміцнення територіального контексту, шляхом втручання в мобільність (дорожня інфраструктура та інноваційні транспортні послуги), первинні урбанізаційні роботи (каналізація, водопостачання, освітлення, зміцнення повітряних ліній – електричних і телефонних), доступ до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [3].

Щодо дій, які спрямовані конкретно на туристичний сектор, їх можна згрупувати у дві підсфери:

- дії, які надають пряму підтримку підприємствам у цьому секторі;

– дії, спрямовані на зміцнення послуг, безпосередньо пов'язаних з ним.

Ці дії включають втручання, спрямовані, з одного боку, на сприяння розміщенню, гостинності та діяльності в сільськогосподарських компаніях (агротуризм, агрокемпінг, кінний туризм); з іншого боку, втручання, спрямовані на підтримку створення або консолідації у сфері туристичного бізнесу toutcourt (Bed&Breakfast, гостьові будинки, готельні селища, готелі, хостели, туроператори тощо) [49].

З кожним роком італійська індустрія туризму все активніше застосовує принципи збалансованого розвитку та долучається до національних та загальноєвропейських проектів «зеленої» економіки. У цьому напрямку готелі та інші заклади розміщення здійснюють найбільш значну діяльність. Вони активно працюють над зменшенням викидів вуглецю в атмосферу за рахунок використання енергозберігаючих технологій та альтернативних джерел енергії. Крім того, вони прагнуть зменшити обсяг побутових відходів та уникати використання одноразових предметів у своїй діяльності [11].

На думку національного уряду та представників туристичного бізнесу, сталий розвиток туризму в Італії є єдиним можливим варіантом його розвитку в середньо- та довгостроковій перспективі.

Останнім часом італійський уряд активно сприяє збереженню культурних елементів і відродженню місцевих звичаїв. Це проявляється в спробах асоціювати певні регіони з їх традиційними продуктами харчування. В основному це стосується сирів, вин і особливих видів м'яса.

Головною метою такої диференціації є популяризація маловідомих туристичних населених пунктів та регіонів з метою збереження їх автентичності.

У 2009 році був представлений проект з розвитку зеленого туризму на Сицилії. Його головною метою було нагадати про унікальні природні, історичні та культурні пам'ятки острова. Даний проект передбачав проведення низки міжзональних та внутрішніх заходів з популяризації місцевих парків та

заповідників. Одним з них було проведення туристичної залізниці через долину Ното під назвою «Бароковий потяг», яка пролягає через міста, що входять до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Сіракузи, Ното, Рагуза, Шиклі, Модіка) [9].

Сьогодні найважчим завданням уряду Італії у сфері сталого розвитку туризму є збільшення кількості відповідальних туристів. Зрештою, уряд країни постійно інвестує кошти на створення екологічних стежок і «зелених зон» навколо міст і популярних туристичних місць, реставрацію історичних будівель, розвиток інфраструктури в сільській місцевості тощо. Крім того, значні кошти витрачаються на популяризацію відповідального відпочинку серед населення. Влада очікує від таких інвестицій не лише екологічного (захист навколишнього середовища) та глобалізаційного (збереження місцевої ідентичності в процесі глобалізації та інтеграції суспільного життя), а й економічного ефекту. Тоскана разом з Каталонією (Іспанія) та РАСА (Франція: Прованс, Альпи та Лазурний берег) є засновником Європейської регіональної мережі сталого та конкурентоспроможного туризму [55].

Тоскана розробила унікальну організаційну модель для сталого розвитку – мережу обсерваторій туристичних атракцій (італ. OTD – Osservatorio Turistico di Destinazione). OTD є фундаментальним інструментом, який дозволяє тестувати та визначати туристичну політику для різних територій шляхом моніторингу аспектів феномену туризму [44]:

- вплив транспортування;
- якість життя місцевих жителів і туристів;
- якість роботи;
- узгодження попиту та пропозиції на основі географічної та сезонної концентрації туристичної діяльності;
- активізація процесу збереження культурної спадщини, природного середовища та унікальної ідентичності дестинацій;
- оптимізація використання природних ресурсів, особливо води та енергії;

— впровадження відповідального поводження з відходами та зусилля щодо зменшення їх кількості.

З точки зору якості життя, стилю та різноманітності пропозицій, Італія може вважатися еталоном сільської гостинності. Вона поєднує в собі низку факторів, серед яких домашні продукти, автентичність місць, гостинність людей, традиційні ремесла тощо. Для мандрівників, які шукають автентичного досвіду, визначальними факторами є ізоляція від масових туристичних потоків, наявність смачної домашньої їжі, що супроводжується відмінними винами, і майже безмежні можливості для активного відпочинку на свіжому повітрі [39].

Сільський туризм є чудовою можливістю для понад 6000 італійських курортних комплексів у внутрішніх і сільськогосподарських районах, де є понад 16 000 фермерських будинків.

Італія показує, як сільський туризм може бути інтегрований у стратегії сталого розвитку та сприяти не тільки економічному зростанню, але й екологічній та соціальній стійкості. Цей досвід може стати прикладом для України, яка прагне розвивати власний сільський туризм, зберігаючи при цьому свої унікальні культурні та природні ресурси.

Таким чином, сучасний стан розвитку сільського туризму в Італії є результатом успішного поєднання природних переваг, культурного багатства та ефективної стратегії розвитку, що робить країну взірцем у сфері сільського туризму.

РОЗДІЛ 3

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ІТАЛІЇ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні

Українські села мають дуже багату історико-архітектурну спадщину, культуру, своєрідний побут, мальовничі природні ландшафти та лікувально-рекреаційні ресурси. Водночас серйозною проблемою багатьох сіл є зростання надлишку робочої сили. Зважаючи на відсутність капітальних інвестицій для створення нових робочих місць у сільській місцевості України, на національному рівні потрібно приділяти більше уваги тим галузям, які не потребують великих коштів для свого розвитку. До таких галузей належить сільський туризм.

Сільський туризм на початку ХХІ ст. є одним із найперспективніших видів відпочинку в Карпатах, Поліссі, Поділлі та Дніпрі. Для мешканців сільської місцевості України сільський зелений туризм є найкращим стимулом для створення та розвитку підприємницької діяльності, що забезпечує додатковий дохід та підвищує рівень зайнятості членів особистих селянських господарств. Крім того, діяльність сільських громад щодо організації агрорекреаційного обслуговування сприяє заселенню сільських населених пунктів та територіальному благоустрою, створює додаткові можливості для поповнення місцевих бюджетів та стає важливим чинником розвитку потенціалу сільських територій [17].

Сільська рекреація в Україні повинна мати національне значення через збереження етнографічної самобутності. Це також стимулює відродження та розвиток традиційної культури, включаючи народну архітектуру, мистецтво та ремесла - все те, що формує місцевий колорит і разом з природними та рекреаційними можливостями робить його надзвичайно привабливим для відпочиваючих. Сільський відпочинок також надає можливість мешканцям

урбанізованих територій зануритися в аутентичні українські традиції. Крім того, етнічна культура села репрезентує Україну на світовій арені та приваблює іноземних туристів [17].

Сільське населення України має можливість отримувати реальний дохід у сфері сільського туризму через такі види діяльності, як: організація туристичних маршрутів; експлуатація туристичних стоянок; робота гідом або екскурсиводом; туристичні транспортні послуги; мисливська діяльність (полювання, любительське рибальство та спорт); прокат туристичного спорядження; послуги з прийому та розміщення туристів; послуги з приготування їжі; підготовка культурних програм; виробництво та реалізація екологічно чистих продуктів харчування для туристів. Програми сільського зеленого туризму можуть також включати спортивні ігри та змагання, вечори з народними танцями та запальною музикою, вечорниці та ворожіння.

Проте організація сільського туризму в українських селах обмежена кількома обставинами. Зокрема, подальшому розвитку не дають можливості розвиватися [1]:

- 1) воєнні дії на території України;
- 2) політична та економічна нестабільність в Україні;
- 3) постійні обстріли всієї території України;
- 4) недостатня державна підтримка та комплексний підхід до просування національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках туристичних послуг;
- 5) відсутність інноваційних проектів та наукових досліджень щодо розвитку перспективних видів туризму;
- 6) відсутність методологічного, організаційного, інформаційного та матеріального забезпечення діяльності суб'єктів туристичного бізнесу з боку держави;
- 7) відсутність можливості активного просування туристичних послуг через недосконалість системи управління туристичними дестинаціями;

8) незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах магістральних доріг та міжнародних транспортних коридорів тощо.

На замовлення ДАРТ, було проведено дослідження та опубліковано звіт за результатами опитування «Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців» [10], опрацювання якого дає нам можливість поглибити розуміння стану та географії розвитку сільського туризму в Україні.

Результати звіту оформлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Кількість та гендерний розподіл туристів, які надають перевагу сільському туризму в Україні, та географія його розвитку

Показник	Значення
Кількість людей, які надають перевагу в Україні	6%
За статтю:	
- чоловіки	7%
- жінки	6%
За віком:	
15-24років	5%
25-34 роки	6%
35-44роки	7%
45-54роки	7%
55-70років	8%
Географія розвитку:	
Захід	7%
Центр	4%
Північ	9%
Південь	6%
Схід	7%

Найбільш популярним в Україні є пляжний туризм – 48%, екскурсійний туризм – 36% та гірськолижні курорти – 17%, а сільський туризм складає лише 6%. Якщо рахувати окремо за статтю, це показник трохи змінюється, адже чоловіків, які віддають перевагу сільському туризму в Україні – 7%, а жінок – 6%. При аналізі за віком можна побачити поступове зростання відсотка людей, які віддають перевагу сільському туризму. Якщо поділити Україну умовно на декілька зон, виокремивши захід, центр, північ, південь та схід, можна проаналізувати географію розвитку туризму. Як бачимо, найбільше людей

віддають перевагу сільському туризму на півночі України – 9%, а найменше в центрі – 4%. В жодному з умовних регіонів, показник переваги сільського туризму не перевищив рівень 10%, що може свідчити про недостатній розвиток даного виду туризму в Україні.

В Україні є діючою Спілка сільського зеленого туризму [21], яка була створена 1996 року. За підтримки проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Програма підтримки аграрного і сільського розвитку», Швейцарської Конфедерації та проекту ПРООН «Зміцнення бізнес-об'єднань малих і середніх підприємств», Спілкою сільського зеленого туризму був створений проект Мережа «Українська гостинна садиба» [66]. Проект має на меті об'єднання українських особистих селянських господарств, в єдину мережу, через яку відвідувачі мають можливість обрати місце, куди хотіли б завітати. Проте, в проекті було зареєстровано всього 42 садиби [66]. Порівнюючи з Італією, де кількість об'єднаних особистих селянських господарств обчислюється тисячами, проект не мав позитивного ефекту.

Розглянемо географічне розташування офіційно зареєстрованих садиб в Україні на Рис. 3.1.

Рис. 3.1. Географічне розташування офіційно зареєстрованих садиб в Україні [складено автором за даними 66]

Більшість сільських садиб розташовані в центрі та на заході України. Це обумовлено наявністю мальовничих природних ландшафтів, розвиненими аграрними традиціями і менш індустріалізованими територіями, що пропонують відпочинок в спокійному сільському середовищі.

Без ефективної державної політики в Україні сільська рекреація залишається напівлегальною, без чіткої організаційної структури, без належного рівня інформаційної та маркетингової діяльності, як доповнення до інших галузей туризму. Натомість, за оптимістичними науковими прогнозами, сільський туризм, наприклад, мав би становити потужний сегмент ринку, якщо брати до уваги лише Карпатський регіон, то в сільського туризму є можливість «контролювати» від 35 до 45% усіх туристичних потоків у цей регіон [4].

Розглянемо більш детально чинники розвитку сільського туризму в Україні, сформувавши їх у вигляді SWOT-аналізу, який відобразимо в Табл. 3.2.

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз чинників розвитку сільського туризму в Україні

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
<p>вигідне географічне положення на геополітичній карті світу, зокрема на перетині основних транспортних магістралей;</p> <p>велика площа країни;</p> <p>значний історико-культурний та сакральний потенціал;</p> <p>дотримання традицій та звичаї предків, особливо в сільській місцевості;</p> <p>багатство автентичних ремесл та навичок;</p> <p>активна робота українських туристичних агентцій для розвитку в'їзного туризму;</p> <p>створення громадських об'єднань та організацій, що займаються розвитком, популяризацією та просуванням ідей сільського зеленого туризму, агротуризму, екотуризму в Україні ("Спілка сільського зеленого туризму України").</p>	<p>війна на території України;</p> <p>Несприятливий візовий режим з країнами Європейського Союзу;</p> <p>довгострокові катастрофічні наслідки, спричинені аварією на Чорнобильській атомній електростанції у квітні 1986 року;</p> <p>відсутність достатньої державної підтримки та поганий стан об'єктів культурної спадщини;</p> <p>часткова втрата окремих культурних традицій чи ремесл через відсутність їх популяризації;</p> <p>низька якість та недостатня конкурентоспроможність послуг транспортної та сервісної інфраструктури (особливо, поганий стан доріг);</p> <p>неякісне рекламно-інформаційне наповнення, спрямоване на просування</p>

	туристичних продуктів на міжнародному та українському ринках.
Можливості:	Загрози:
підвищення рівня зайнятості та створення нових робочих місць у сільській місцевості; додаткові надходження до державного та місцевих бюджетів від розвитку галузі; розвиток структур місцевого самоврядування.	економічна криза; криза викликана наслідками від бойових дій; недостатність робочої сили; високий рівень конкуренції; міграція.

Отже, проведений SWOT-аналіз демонструє велику кількість сильних сторін та можливостей, які дають Україні значний потенціал для процвітання сільського туризму. Серед основних сильних сторін виділяються багаті природні ресурси, різноманітність ландшафтів та багата культурна спадщина, які створюють привабливі умови для туристів.

Можливості для розвитку сільського туризму в Україні включають зростаючий інтерес до екотуризму та агротуризму, а також можливість залучення інвестицій та грантових програм для розвитку туристичної інфраструктури [19].

Потрібно також врахувати загрози, що стоять на шляху розвитку сільського туризму в Україні. Недостатньо розвинена інфраструктура, слабка рекламна підтримка та низька якість деяких туристичних послуг знижують конкурентоспроможність українських сільських районів на міжнародному ринку.

Таким чином, владі України необхідно створити гнучку систему правового забезпечення, яка б враховувала ці фактори. Зокрема, важливо сформулювати та реалізувати ефективні стратегії розвитку сільського туризму, включаючи державну підтримку, розвиток інфраструктури, підвищення якості туристичних послуг, активну участь місцевих громад у туристичній діяльності тощо. Також важливо забезпечити сприятливе законодавче середовище, створити стимули для інвесторів та реалізувати програми з охорони навколишнього середовища.

Загалом в Україні є чимало цікавих місць, розташованих у досить благополучних екологічних регіонах, де садиби зеленого туризму знаходяться

поруч, або принаймні неподалік від духовних та культурних пам'яток. У таких місцях для туристів будуть доступні і будиночки на горі, і домашня їжа (страви, приготовані з натуральних продуктів), і місцеві звичаї та ремесла та ін. Отримати задоволення туристи зможуть і від прогулянок лісом, вздовж річок чи озер, а також від відвідування замків, історичних перлин сільської творчості - дерев'яних церков, музеї духовної культури та народного мистецтва, храми біля цілющих джерел. Можна навести декілька прикладів таких DESTINATION:

Село Володарка, Київська область.

Мальовничий парк «Острів сакури» розташований у селі Володарка неподалік від Білої Церкви. Цей унікальний куточок східної природи та архітектури був відкритий у 2019 році, і з кожним днем він стає все більш популярним. На території парку знаходяться понад 3,5 тис. рослин, працює невеликий зоопарк та ресторан східної кухні. Окрім цього, є можливість забронювати будиночок для відпочинку.

Село Ковалівка, Київська область

Особливою гордістю села Ковалівка є церква Різдва Пресвятої Богородиці, головна брама якої веде на «сітчастий» міст. Ще однією пам'яткою Ковалівки є «годинник вічності», зроблений з рослин і квітів. На території села є школи, оздоровчий центр, готелі, будиночки культури та ресторани. Ковалівка славиться мальовничими ставками з лебедями, затишними павільйонами та чарівними краєвидами.

Садиба «Хата Різьбяра», с. Білоберізка, Івано-Франківська область

«Хата Різьбяра» пропонує номери на 2-4 місця, а також окремі будиночки в Карпатах. Всі будинки є добре обладнаними, вони оснащені необхідною побутовою технікою, є комфортні спальні, кухні та зони відпочинку з мангалами і альтанками на свіжому повітрі. Тут можна безпечно відпочити з дітьми. Дерев'яні будинки створюють відчуття домашнього затишку та тепла.

Окрім цього, можна відвідати різні екскурсії дивовижними пам'ятками природи (місце сили – Писаний камінь, 9-е диво України - Буковинські водоспади, Шешорські водоспади, сходження на Говерлу, та багато ін.). «Хата

Різьбяр» також організовує рафтинг, бджолотерапію, походи в гори різної складності, катання на конях, майстер-класи тощо.

Садиба «Чайка на Дністрі», с. Непоротове, Чернівецька область

Садиба «Чайка на Дністрі» розташована на першій лінії Дністровського водосховища. На піщаному пляжі працює прокат човнів і катамаранів. Для туристів є доступними декілька сучасних котеджів, кафе, сауна, рибалка, різні види екскурсій, каяки напрокат, прогулянковий катер чи теплохід під замовлення та інші види активного відпочинку.

Такі DESTИНАЦІЇ мають великий потенціал для розвитку у майбутньому за умови належного просування та державної підтримки.

3.2. Рекомендації щодо адаптації італійського досвіду до українських умов

Необхідно розробити національний план розвитку туризму та курортів на 2025-2035 роки та привести українське законодавство у сфері туризму у відповідність з директивами та стандартами ЄС [20].

Слід також підкреслити важливість місцевої влади у підтримці цілей сільського туризму. Адже всі місцеві чиновники мають розуміти, що сільський туризм – це додатковий заробіток та покращення інфраструктури району, створення нових робочих місць.

Без перебільшення можна сказати, що проблема, яка існує на сьогодні, це неефективне та нераціональне використання відповідних ресурсів, рівень розвитку туристичної галузі не відповідає наявним ресурсам. Тому всі програми та проекти, пов'язані з розвитком туристичної галузі, мають бути максимально спрямовані не лише на створення належних умов для туристів, а й на забезпечення високого рівня комфорту для корінного населення регіонів. Іншими словами, розвиток індустрії туризму слід розглядати як фактор стабілізації місцевого ринку праці та підвищення зайнятості населення [1].

Стратегічною метою розвитку сільського туризму в Україні є створення конкурентоспроможного на світовому ринку продукту, здатного максимально задовольнити потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток на територіях із збереженням своїх соціально-економічних інтересів, екологічної рівноваги та історико-культурної спадщини. В основному це стосується привабливих туристично-рекреаційних територій, таких як: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Черкаська, Чернівецька області та м. Київ [16].

Україна має всі об'єктивні передумови для того, щоб бути в числі країн з високим рівнем розвитку туризму. Останніми роками туристична галузь України стабільно нарощує виробництво туристичного продукту.

На основі проаналізованого досвіду Італії в державній підтримці розвитку сільського туризму, пріоритетні напрямки державної політики у сфері туризму сформовані на Рис. 3.2.

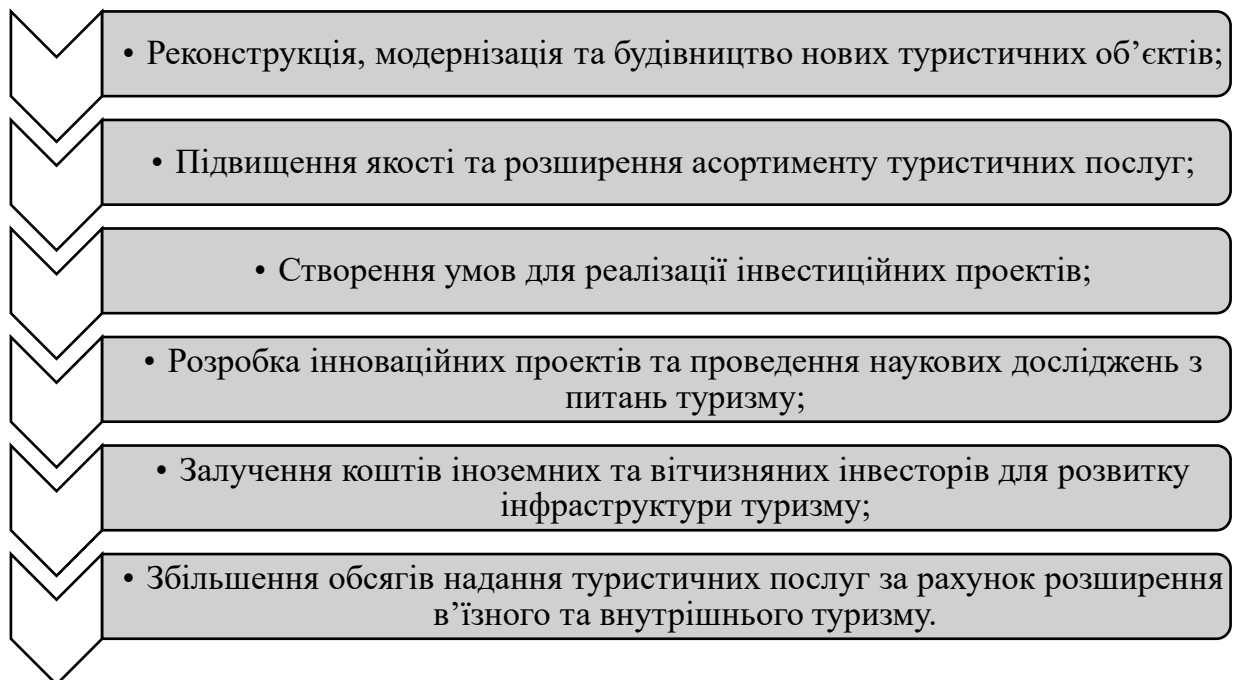

Рис.3.2 Пріоритетні напрямки державної політики у сфері туризму

Нині ефективно просування національного туристичного продукту на зовнішніх ринках потребує не лише організаційної, а й фінансової підтримки

з боку держави. І створення позитивного іміджу нашої країни та її туристичних об'єктів має бути частиною загальної стратегії розвитку туризму в Україні.

Досвід Італії, де вже багато років успішно функціонує сільський туризм, свідчить про необхідність створення відповідної нормативно-правової бази для залучення підприємців у цьому процесі.

З метою забезпечення сталого розвитку першочерговим завданням має бути створення системних і комплексних умов для розвитку регіонального туризму, а також підвищення функціональної та технічної якості складових національного та регіонального туристичних продуктів та важливою складовою вирішення питань, пов'язаних з підвищенням рівня життя населення.

Італія привертає увагу гостей до славних історичних традицій регіону, відпочинку, дегустаційного та гастрономічного туризму. Населення вважає сільський туризм в Італії основною формою підприємницької зайнятості; сьогодні зелений туризм є визначеною нішею на європейському туристичному ринку та має значні продажі та туристичні потоки [30]. Саме тому, що розвиток сільського туризму може покращити економічне становище України, цей досвід є дійсно корисним для України.

Італійський досвід розвитку сільського туризму свідчить про наявність гнучкої законодавчої бази, яка вдосконалюється разом зі змінами, що відбуваються в структурі ЄС, а також про активну участь державного та приватного секторів у співпраці.

На основі досвіду Італії, можна сформулювати декілька рекомендацій для розвитку сільського туризму в Україні:

- розвиток еко-маршрутів;
- створення еко-житла;
- формування системи просування сільського туризму.

Створити мережу еко-маршрутів, що охоплюють різні природні ландшафти України, такі як Карпати, Полісся, Шацькі озера, та ін. Ці маршрути включають піші прогулянки, їзду на велосипеді, каякінг, кінні

прогулянки, спостереження за птахами та інші види активного відпочинку. Важливо, щоб маршрути були добре промарковані та обладнані інформаційними стендами, що описують місцеву флору та фауну, а також історію та культуру регіону. Такі маршрути в Україні активно розвиваються і при достатньому рівні маркетингу, зможуть зацікавити закордонних туристів.

Окрім цього, необхідно заохочувати будівництво та реконструкцію готелів, садиб, кемпінгів та інших об'єктів розміщення, які відповідають принципам зеленого будівництва. Ці об'єкти мають використовувати енергоефективні технології, екологічно чисті будівельні матеріали та системи збору дощової води. Ключовою особливістю можуть бути екологічно чисті продукти харчування, вирощені на місцевих фермах [59].

Залучення державних та приватних інвесторів в розвиток зеленого туризму в Україні можна здійснити за допомогою податкових пільг для підприємців, субсидій, грантів та інших стимулів.

Застосування італійського досвіду на практиці в Україні потребує зусиль як з боку держави, так і з боку місцевих громад і підприємців. Це вимагає комплексного підходу, який включає розвиток інфраструктури, підтримку місцевих громад, екологічну стійкість, правову та фінансову підтримку, а також заходи для підвищення кваліфікації персоналу. У результаті Україна зможе побудувати конкурентоспроможну та привабливу систему сільського туризму, яка сприятиме економічному зростанню, соціальному розвитку та збереженню культурної і природної спадщини країни.

3.3. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні

Сільський туризм у всьому світі розглядається як життєздатна альтернатива сільському господарству. Крім того, розвиток туристичної інфраструктури в сільській місцевості не потребує великих капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися самими селянами без додаткових інвестицій або з витратою мінімальних коштів. Додаткові інвестиції потрібні

на державному рівні, для популяризації та просування цього виду туризму на національному та міжнародному рівнях.

За даними Європейського банку реконструкції та розвитку, переселити сільського жителя до міста коштує в 20 разів дорожче, ніж створити йому умови для життя і роботи в селі [34].

З початком глобального розвитку та попиту на сільський туризм, населення Італії почало цінувати сільський туризм як основну форму підприємницької зайнятості. Тому, агротуристичний бізнес країни тісно переплітається з відпочинковим [47]. В рамках міжнародної спеціалізації італійського агротуризму особливого значення поступово набув винний та гастрономічний туризм.

Сільська громада в сенсі політики розвитку сільських територій визначається як сукупність жителів села, які мають спільний життєвий простір і які об'єднані прагненнями, мотивацією та конкретними засобами для покращення своїх економічних, соціальних та екологічних умов.

Перевагою сільського туризму є те, що в Україні він практикується вже давно, оскільки села завжди приймали на відпочинок велику кількість міського населення. Проте, даний вид туризму в Україні має досить специфічні риси, в більшості випадків люди з міста їдуть на городні роботи в сільську місцевість і туризмом його не вважають. В Україні досить часто в село їдуть до родичів або знайомих, тому не сплачують додаткових плат за проживання або організацію відпочинку. Щоб напрямок сільського туризму в Україні розвивався, потрібно сформувати культуру прийняття туристів серед населення.

Успіх сталого розвитку сільського туризму залежить від реалізації комплексної, інклюзивної стратегії планування, що базується на багатосторонньому підході із залученням багатьох зацікавлених сторін. Тому, очікувати що цей вид туризму запрацює сам по собі, без залучення бізнесу та держави в його процес формування та розвитку, не варто [54].

З точки зору планування сільського розвитку, контроль над процесами розвитку залишається в межах місцевого виміру, і цінність створюється шляхом капіталізації та реактивації існуючих ресурсів, які надходять на місцевій території.

Наша країна має величезний потенціал для розвитку сільського туризму. Різноманітність природних ландшафтів, автентичні традиції регіонів та велика кількість захоплюючих розваг створюють унікальні можливості для залучення вітчизняних та іноземних туристів.

Сільський зелений туризм також позитивно впливає на вирішення соціально-економічних проблем села в основному тому, що він розширює сферу зайнятості сільських жителів (включаючи не тільки виробничу сферу, а й сферу послуг) і максимізує прибуток, знаходить можливості для диверсифікації діяльності за рахунок створення нішевих професій, що підвищують конкурентоспроможність і знижують виробничі та фінансові ризики.

Сільський туризм має позитивний вплив на розвиток сільських областей як в Італії, так і в усьому світі. Для ефективного розвитку сільського туризму в нашій країні необхідно:

- забезпечити організацію відповідної підтримки розвитку даного виду діяльності;
- прийняти документи, які чітко регламентуватимуть діяльність усіх видів сільського туризму;
- при розробці законів враховувати позитивний досвід європейських країн та світу загалом щодо податкових пільг, щоб господарям було вигідно розвивати діяльність, пов'язану з наданням туристичних послуг;
- необхідно визначити стратегічну мету розвитку сільського зеленого туризму, з метою створення конкурентоспроможного туристичного продукту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Перспективи розвитку сільського туризму в Україні є обнадійливими та багатообіцяючими, завдяки багатій природній та культурній спадщині, яка

може стати основою для створення привабливого туристичного продукту. За правильного підходу та реалізації правильних стратегій сільський туризм може стати потужним драйвером економічного зростання та соціального розвитку багатьох регіонів країни.

ВИСНОВКИ

В дослідженні було здійснено аналіз сучасних тенденцій розвитку сільського туризму в Італії та визначено перспективи застосування італійського досвіду для українського туристичного ринку.

Дослідження теоретико-методологічних основ сільського туризму допомогло визначити, що сільський туризм є важливим інструментом для розвитку сільських територій, який сприяє залученню туристів, стимулює економічну активність та сприяє збереженню культурної та природної спадщини. Його важливо розглядати як комплексний продукт, що включає взаємодію з місцевою громадою та надання різноманітних послуг, що відповідають потребам та очікуванням туристів. Сільський туризм стає все більш важливою категорією у контексті розвитку сільських територій. Він розглядається як потенційний інструмент для відродження та реконструкції сіл, а також для диверсифікації їх економіки.

Сприятливе рекреаційне та географічне розташування дає Італії низку переваг та можливостей для розвитку різних видів туризму. Так як Італія є членом ЄС, вона підпорядковується Спільній сільськогосподарській політиці, яка є основним інструментом для регулювання сільськогосподарського сектору та відіграє важливу роль у розвитку сільського туризму в регіоні. Завдяки своїм багатим традиціям, мальовничим ландшафтам та добре розвиненій туристичній інфраструктурі Італія демонструє наскільки сільський туризм може бути важливим джерелом економічного зростання та збереження місцевих культурних цінностей. Крім того, важливу роль у забезпеченні просування сільського туризму відіграють державні органи та суб'єкти господарювання. У такому контексті даний сектор є інструментом, за допомогою якого можна реалізувати політику, спрямовану на гарантування захисту сільської місцевості та її ремесл на благо нинішніх та майбутніх поколінь відповідно до критеріїв стійкості.

Сільський туризм розвинений в основному в Північній і Центральній Італії, і безсумнівними лідерами тут є Тоскана і Трентіно (Південний Тіроль). Успішний розвиток сільського туризму тут вдався, насамперед завдяки наявній розвиненій туристичній інфраструктурі та публічності даних територій.

Проведений SWOT-аналіз чинників розвитку сільського туризму в Італії, допоміг виділити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози сільського туризму Італії. Серед сильних сторін варто виділити мальовничі ландшафти та географічне розташування; багату історію та культуру; унікальні традиції; гостинність; добре розвинену інфраструктуру; широкий спектр послуг та державну підтримку. Серед слабких сторін сільського туризму в Італії можна відзначити недостатнє фінансування; сезонність; недостатню промоцію та мовний бар'єр.

У 2021 році в Італії було зареєстровано 24 515 агротуристичних об'єктів. Крім класичної діяльності з розміщення та харчування (яка все ще розвивається), також організовуються інші туристичні заходи: 40,2% компаній організовують дегустації; 23,3% пропонують розважальні, спортивні та культурні заходи; 21,4% організовують освітню діяльність; 5,3% організовують соціальне фермерство. Серед найпопулярніших видів послуг в сільському туризмі - маршрути на свіжому повітрі, включаючи відвідування заповідних зон і природних заповідників, а також екскурсії до підприємств і переробних лабораторій, які часто супроводжуються дегустаціями. Також популярними є види послуг з верхової їзди, піших прогулянок, походах, катання на гірських велосипедах та ін.

У 2022 році в Італії було зареєстровано 3251 освітню ферму. До провідних регіонів увійшли: Венето (375), Кампанія (304), Емілія-Романья (292), П'ємонт (276), Марке (243), Апулія (216), Сардинія (204). Акредитовані освітні ферми відповідають певним вимогам, встановленим законодавством, що регулює діяльність сільського туризму. Вони забезпечують структурні умови для проведення навчальних заходів та мають кваліфікований персонал, який забезпечує якісну організацію навчального процесу.

За даними проаналізованих джерел, темпи зростання сільського туризму оцінюються від 10-30% на рік, а його частка в доходах від міжнародного туризму досягає 10-15%. Ринок сільського туризму в Україні знаходиться на стадії формування.

Для України сільський туризм – поняття відносно нове, початок його розвитку відбувся в 1996 році, коли була створена Спілка сільського зеленого туризму, але значного успіху в його просуванні не відбулося. Потенціалом із розвитку сільського туризму в Україні є те, що українські села мають дуже багату історико-архітектурну спадщину, культуру, своєрідний побут, мальовничі природні ландшафти та лікувально-рекреаційні ресурси, проте зараз відбувається процес «вимирання» сіл, коли молодь масово мігрує в міста, а сільське населення поступово старіє та вмирає.

Найбільш популярним в Україні є пляжний туризм – 48%, екскурсійний туризм – 36% та гірськолижні курорти – 17%, а сільський туризм складає лише 6%. Сільський туризм на початку XXI ст. був одним із найперспективніших видів відпочинку в Карпатах, Поліссі, Поділлі та Дніпрі. Сільське населення України має можливість отримувати дохід у сфері сільського туризму через такі види діяльності, як: організація туристичних маршрутів; експлуатація туристичних стоянок; робота гідом або екскурсиводом; туристичні транспортні послуги; мисливська діяльність (полювання, любительське рибальство та спорт) тощо.

Проведений SWOT-аналіз демонструє велику кількість сильних сторін та можливостей, які дають Україні значний потенціал для процвітання сільського туризму. Серед основних сильних сторін виділяються багаті природні ресурси, різноманітність ландшафтів, багата культурна спадщина, які створюють привабливі умови для туристів, дотримання традицій, автентичні ремесла та ін. Можливості для розвитку сільського туризму в Україні включають зростаючий інтерес до екотуризму та агротуризму, створення нових робочих місць, а також можливість залучення інвестицій та грантових програм для розвитку туристичної інфраструктури.

Проте організація сільського туризму в українських селах обмежена кількома обставинами. Зокрема, подальшому розвитку не дають можливості розвиватися: воєнні дії на території України; політична та економічна нестабільність в Україні; постійні обстріли всієї території України; відсутність інноваційних проектів та наукових досліджень щодо розвитку перспективних видів туризму тощо.

Таким чином, владі України необхідно створити гнучку систему правового забезпечення, яка б враховувала ці фактори. Зокрема, важливо сформулювати та реалізувати ефективні стратегії розвитку сільського туризму, включаючи державну підтримку, розвиток інфраструктури, підвищення якості туристичних послуг, активну участь місцевих громад у туристичній діяльності тощо. Також важливо забезпечити сприятливе законодавче середовище, створити стимули для інвесторів та реалізувати програми з охорони навколишнього середовища.

Застосування італійського досвіду на практиці в Україні потребує зусиль як з боку держави, так і з боку місцевих громад і підприємців. Це вимагає комплексного підходу, який включає підтримку місцевих громад, екологічну стійкість, правову та фінансову підтримку, а також заходи для підвищення кваліфікації персоналу. У результаті Україна зможе побудувати конкурентоспроможну та привабливу систему сільського туризму, яка сприятиме економічному зростанню, соціальному розвитку та збереженню культурної і природної спадщини країни.

Враховуючи італійський досвід, можна зробити висновок, що інтегрований підхід до розвитку сільського туризму, який враховує культурні, природні та гастрономічні особливості регіону, сприятиме сталому та успішному розвитку туризму в Україні. Шляхом прийняття та адаптації кращих практик світового лідера в цій галузі, Україна може досягти значного прогресу у створенні сталого, прибуткового та привабливого сільського туризму для місцевих громад та іноземних відвідувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багрій М. В. Вдосконалення державного регулювання туристичної привабливості сільських територій. Агросвіт. 2014. № 14. С. 69-72.
2. Биркович В.І. Сільський зелений туризм - пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети / В.І. Биркович // Наук.-аналіт. щокварт. зб. 2008. №1(6). С 137-143.
3. Бондаренко В. М. Сільський зелений туризм Вінниччини: проблеми та перспективи розвитку. Серія: Економічні науки. 2015. № 40. С. 12-19.
4. Власенко І. В. Стан підприємництва у сфері сільського зеленого туризму в Україні та за кордоном. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій. 2017. № 76. С. 26-30.
5. Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України. Інтелект ХХІ. 2016. № 2. С. 88-94.
6. Гетьман В.І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність. Рідна природа. 2010. № 3. С. 24–29.
7. Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінько. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. 148 с.
8. Дідик Н. В. Розвиток зеленого туризму – пріоритетне завдання для України. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 763-767.
9. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm
10. Звіт за результатами опитування «Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців» URL: <https://drive.google.com/file/d/1VbzkC8sG9muJGJjEUCFkzBfAsIVbke9A/view>
11. Зелений туризм з релігієзнавчими родзинками. URL: https://zn.ua/SOCIUM/zeleniy_turizm_z_religieznavchimi_rodzinkami.html

12. Зінченко А.І. Маркетинг підприємств зеленого туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / А.І. Зінченко. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2012. 215 с.
13. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: навч. посіб. Чернівці: Зелена Буковина. 2005. – 312 с.
14. Король М.М. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 7. Ч. 2. С. 30-33.
15. Костиця М.М. Підприємницькі засади розвитку сільського туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / М.М. Костиця. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2008. 213 с.
16. Матвійчук Л.Ю., Вісин О.О., Карпюк І.В. GREENWAYS як ресурс для місцевого туристичного розвитку. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі [колективна монографія] / за ред. проф. Матвійчук Л.Ю. Видання п'яте. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. 320 с.
17. Паш В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. Агросвіт. 2015. № 18. С. 17-22.
18. Сайт Дороговказ. Туристичний путівник. URL: https://ua.dorogovkaz.com/zelenyj_turizm_v_karpatah.php
19. Сайт Doba. Екологічний туризм в Україні. URL: <https://doba.ua/ukr/blog/ekologichniy-turizm-v-ukraini.html>
20. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. URL: <http://archive.nbu.gov.ua>
21. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні URL: <https://www.greentour.com.ua/>
22. Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 1(53). С. 1-5

23. Ballantyne, R., &Packer, J. (2005). Promoting environmentally sustainable attitudes and behaviour through free-choice learning experiences: What's the state of the game?. *Environmental Education Research*, 11(3), 281–295.
24. Ballantyne, R., Packer, J., &Falk, J. (2011). Visitors' learning for environmental sustainability: testing short- and long-term impacts of wildlife tourism experiences using structural equation modelling. *Tourism Management*, 32(6), 1243-1252.
25. Ballantyne, R., Packer, J., &Sutherland, L. (2018). Visitors' memories of wildlife tourism: Implications for the design of powerful interpretive experiences. *Tourism Management*, 32(4), 770–779.
26. Briedenhann, J., &Wickens, E. (2014). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas e vibrant hope or impossible dream? *Tourism Management*, 25, 71-79.
27. Buckley, RC. (2011). *Tourism and Environment*, Annual Review of Environment and Resources, 36, 397-416.
28. Daugstad, K. (2008). Negotiating landscape in rural tourism. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 402-426.
29. Fontana, A. (2005). Lo storytelling per la comunicazione di impresa. Quando l'epica entra in azienda. In M. Barone, A. Fontana. *Prospettive per la comunicazione interna e il Benessere Organizzativo* (pp.100-111). Milano: Franco Angeli.
30. Guthrie, C., &Anderson, A. (2010). Visitor narratives: Researching and illuminating actual destination experience. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 13(2), 110–129.
31. Hall, C. M. (2009). *Geography of Tourism*. Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS). Vol.II, 176-197
32. C. A. Albacete-Sáez, M. Mar Fuentes-Fuentes, F. Javier Lloréns-Montes, Service quality measurement in rural accommodation, in “Annals of Tourism Research”, 34(1), 2007, pp. 45–65. URL: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2006.06.010>

33. K. L. Andereck, K. M. Valentine, R. C. Knopf, C. A. Vogt, Residents' perceptions of community tourism impacts, in "Annals of Tourism Research", 32(4), 2015, pp. 1056–1076. URL: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001>
34. Banca d'Italia, Turismo in Italia: numeri e potenziale dei sviluppo, 2018. URL: www.bancaditalia.it/pubblicazioni/collana-seminariconvegni/2018-0023/index.html.
35. F. Bel, A. Lacroix, S. Lyser, T. Rambonilaza, N. Turpin, Domestic demand for tourism in rural areas: Insights from summer stays in three Italian regions in "Tourism Management", 46, 2017, pp. 562–570. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.07.020>
36. J. G. Brida, L. Osti, A. Barquet, Segmenting resident perceptions towards tourism—A cluster analysis with a multinomial logit model of a mountain community, in "International Journal of Tourism Research", 12 (5), 2010, pp. 591-602. URL: <https://doi.org/10.1002/jtr.778>
37. G. DelChiappa, M. Atzeni, V. Ghasemi, Community-based collaborative tourism planning. A cluster analysis in "Journal of Destination Marketing&Management", 8, 2018, pp. 41–48. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.10.005>
38. C. Eusébio, M. J. Carneiro, E. Kastenholtz, E. Figueiredo, D. Soares da Silva, Who is consuming the countryside? An activity-based segmentation analysis of the domestic rural tourism market in Italy, in "Journal of Hospitality and Tourism Management", 31, 2017, pp. 197–210. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2016.12.006>
39. D. Gursoy, C. Jurowski, M. Uysal, Resident attitudes, in "Annals of Tourism Research", 29(1), 2020, pp. 79–105. URL: [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00028-7](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00028-7)
40. J. Hair, W. Black, B. Babin, R. Anderson, Multivariate data analysis, London, PrenticeHall, 2009. R. Harrill, Residents' Attitudes toward Tourism Development: A Literature Review with Implications for Tourism Planning, in

“Journal of Planning Literature”, 18(3), 2009, pp. 251–266. URL: <https://doi.org/10.1177/0885412203260306>

41. M. Jaafar, S. M. Noor, S. M. Rasoolimanesh, Perception of young local residents toward sustainable conservation programmes: A case study of the World Cultural Heritage Sites, in “Tourism Management”, 48, 2015, pp. 154–163. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.10.018>

42. Belletti, G., e Berti, G. (2021), «Turismo, ruralità e sostenibilità attraverso l’analisi delle configurazioni turistiche» in Pacciani A. (a cura di), Aree rurali e configurazioni turistiche: differenziazione e sentieri di sviluppo in Toscana, Roma: FrancoAngeli.

43. Belliggiano, A., Sturla, A., Vassallo, M., & Viganò, L. (2020), «Neo-endogenous rural development in favor of organic farming: Two case studies from Italian fragile areas», European Countryside, 12(1): 1-29.

44. Berti, G., Brunori, G., Guarino, A. (2010), Aree rurali e configurazioni turistiche, in D. Cinti (a cura di), Turismo rurale e progetto di paesaggio. La Valtiberina Toscana per un turismo naturale e culturale sostenibile, Firenze: AlineaEditrice.

45. Brunori, G., Favilli, E., Scarpellini, P. (2020), «La governance dei servizi turistici: alcuni scenari di innovazione,» in B. Meloni e P. Pulina (a cura di), Turismo sostenibile e sistemi rurali Multifunzionalità, reti di impresa e Percorsi: 121-134.

46. Brunori G. et al. (2008), In che modo consumatori consapevoli possono contribuire allo sviluppo sostenibile. Un’analisi a partire dal consumo alimentare, “Quaderni Sismondi” n°5, luglio.

47. Cersosimo, D., Ferrara, A. R., & Nistico, R. (2018), L’Italia dei pieni e dei vuoti, in A. DeRossi (a cura di), Riabitare l’Italia: le aree internet raabbandoni e riconquiste, Roma: DonzelliEditore.

48. DeFilippis, F., & Henke, R. (2014), «Modernizzazione e multifunzionalità nell’agricoltura del Mezzogiorno», QA Rivista dell’Associazione Rossi-Doria.

49. DeRossi, A. (a cura di) (2020), *Riabitare l'Italia: le aree internet raabbandoni e riconquiste*, Roma: DonzelliEditore.
50. Lun, L. M., Pechlaner, H., &Volgger, M. (2016) «Rural tourism development in mountain regions: Identifying success factors, challenges and potentials», in *Journal of Quality Assurance in Hospitality&Tourism*, 17(4): 389-411.
51. Matviyenko N., Okolovych I. (2018). Rural tourism: the essence and aspects of concepts and terminology. *Ekonomichna ta Sotsialna Geografiya*, 80, 28-32. URL: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2018.80.28-32>
52. McNally, S. (2021), «Farm diversification—what can we learn from the farm business survey?», in *Journal of rural studies*, 17(2): 247-257.
53. Meloni B. 2020, «Modelli di innovazione delle imprese agricole multifunzionali», in B. Meloni e P. Pulina (a cura di), *Turismo sostenibile e sistemi rurali Multifunzionalità, reti di impresa e Percorsi*: 21-66.
54. Meloni, B. (2013a), «La costruzione sociale dello sviluppo territoriale», in *Sviluppo rurale alla prova. Dal territorio alle politiche*, edited by Meloni, B., and Farinella, D. (2013), Torino: Rosenberg&Sellier.
55. Meloni, B. &Pulina, P. (a cura di) (2020), *Turismo sostenibile e sistemi rurali Multifunzionalità, reti di impresa e Percorsi*, Torino: Rosenberg&Sellier.
56. Messely, L., Rogge, E., &Dessein, J. (2013), «Using the rural web in dialogue with regional stakeholders», *Journal of Rural Studies*, 32: 400-410.
57. Le aziende agricole in Italia - risultati economici e produttivi, caratteristiche sociali, culturali e ambientali 2021. URL : <https://www.reterurale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/23056>
58. Le aziende agricole in Italia - Rapporto RICA 2023. URL : <https://rica.crea.gov.it/download.php?id=1883>
59. Patel, R. (2013), «The long green revolution», in *The Journal of Peasant Studies*, 40(1): 1-63.

60. Polman N. et al. (2010), «Nested market with common pool of resources in multifunctional agriculture», in “Rivista di Economia Agraria”, vol. L, XV, n. 2: 295- 318.
61. Roberts, L., Hall, D., & Morag, M. (Eds.) (2017), New directions in rural tourism, New York: Routledge.
62. ISTAT – Istituto Nazionale di Statistica. URL: <https://www.istat.it/it/archivio/turismo>
63. Sivini, S., Corrado, A. (a cura di) (2013), *Cibo locale. Percorsi innovativi nelle pratiche di produzione e consumo alimentare*, Napoli: Liguori Editore.
64. Stankov, U., Filimonau, V., & Vujičić, M. D. (2020), «A mindful shift: an opportunity for mindfulness-driven tourism in a post-pandemic world», in *Tourism Geographies*, 22(3): 703-712.
65. Scopriamo insieme le Fattorie didattiche. URL : <https://agricoltura.regione.emilia-romagna.it/fattorie-progetti-didattici/scopriamo-insieme-fattorie-didattiche>
66. Мережа «Українська гостинна садиба»
URL: <https://greentour.com.ua/category-houses/vsi-sadibi-uk/>
67. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Одеса: Астропринт, 2005. С. 87-120